

ubuntu
i am because we are

Sosial İşdə Etik Prinsiplər

Sosial işçi andı

Bir sosial işçi kimi, mən hər bir fərdin ləyaqətini və dəyərini qorumağa, sosial ədaləti təşviq etməyə və cəmiyyətin ehtiyaclarına xidmət etməyə söz verirəm. Mən aşağıdakı dəyərlərə və prinsiplərə sadıq qalacağam:

- Mən fərdlərin, ailələrin və icmaların rifahını və ehtiyaclarını prioritetləşdirəcəyəm.
  - Mən mədəniyyət, din, irq, etnik mənsubiyyət, cins, cinsi oriyentasiya, yaş, qabiliyyət və sosial-iqtisadi statusdakı fərqlər də daxil olmaqla müxtəlifliyə hörmət və ehtiram göstərəcəyəm.
  - Mən fərdlərin və icmaların hüquq və maraqlarını müdafiə edəcəyəm və onların həyatları ilə bağlı əsaslandırılmış qərarlar qəbul etmələri üçün səlahiyyətlər verməyə çalışacağam.
  - Mən bilik, bacarıq və təcrübəmi sosial dəyişikliyi təşviq etmək və sosial ədalətsizlikləri aradan qaldırmaq üçün istifadə edəcəyəm.
  - Təcrübəmin bütün aspektlərində yüksək peşəkarlıq və etik davranış standartlarını qoruyacağam.
  - Təcrübəmi təkmilləşdirmək və sosial iş sahəsini inkişaf etdirmək üçün davamlı öyrənmə və peşəkar inkişaf məşğul olmağa davam edəcəyəm.
- Mən bu andı könüllü olaraq, xidmət etdiyim insanlara, sosial iş peşəsinə və bütövlükdə cəmiyyətə qarşı məsuliyyətimin dərk edilməsi ilə qəbul edirəm.

Ön söz:

Sosial iş fərdlərin, ailələrin və icmaların rifahının artırılmasına, sosial ədalətin və bərabərliyin təşviqinə həsr olunmuş bir peşədir. Sosial işçilər olaraq, biz təcrübəmizin bütün aspektlərində etik prinsipləri və dəyərləri dəstəkləməyə sadıq. Biz başa düşürük ki, işimiz bizdən həssas və təcrid olunmuş əhali ilə əlaqə saxlamağı və insanların həyatına dərin təsir göstərən mürəkkəb sosial problemləri həll etməyi tələb edir.

Sosial işin etik prinsiplərinə dair bu təlimat etik qərarların qəbulu və praktikası üçün çərçivə təmin etmək məqsədi daşıyır. O, sosial iş peşəsinin dəyər və prinsiplərinə, eləcə də bu sahədə tədqiqat və ən yaxşı təcrübələrə əsaslanır. Bələdçi sosial işçilərə işlərində yaranan etik dilemmaları və çətinlikləri həll etməyə kömək etmək və onlara ən yüksək peşəkar davranış standartlarına riayət etməkdə dəstək olmaq üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Bu təlimatda qeyd olunan etik prinsiplər göstəriş və ya hərtərəfli xarakter daşımır, əksinə sosial işçilərə məlumatlı etik qərarlar qəbul etmək üçün peşəkar mühakimə və tənqidi düşünmə bacarıqlarından istifadə etmək üçün zəmin yaradır. Ümid edirik ki, bu bələdçi tələbələrdən tutmuş təcrübəli praktikantlara qədər karyeralarının bütün mərhələlərində sosial işçilər üçün dəyərli mənbə rolunu oynayacaqdır.

Biz başa düşürük ki, etik təcrübə davamlı və dinamik bir prosesdir və sosial işçilər öz təcrübələrində etik prinsipləri dəstəkləmək üçün davamlı olaraq özünü əks etdirmə, öyrənmə və inkişafda məşğul olmalıdırlar. Bu bələdçi bu prosesdə bir addımdır və biz sosial işçiləri bizimlə davamlı dialoqa və sosial iş sahəsində etik məsələlər və problemlər üzərində düşünməyə dəvət edirik.

Biz inanırıq ki, etik prinsipləri və dəyərləri dəstəkləməklə sosial işçilər xidmət etdiyimiz şəxslərin həyatına mənalı və müsbət təsir göstərə və daha ədalətli və ədalətli cəmiyyətin qurulmasına töhfə verə bilirlər.

Etik Kodeks

(Bu prinsiplər NASW (Sosial İşçilərin Milli Assosiasiyası ABŞ) dəyərləri əsasında birbaşa tərcümə edilmiş və bəzi bölümləri isə şərh edilmişdir)

Peşəkar etika sosial işin əsasını təşkil edir. Peşə özünün əsas dəyərlərini, etik prinsiplərini və etik standartlarını ifadə etməyə borcludur. Sosial işin Etik Kodeksi sosial işçilərin davranışını istiqamətləndirmək üçün bu dəyərləri, prinsipləri və standartları müəyyən edir. Kodeks peşə funksiyalarından, işlədikləri mühitdən və ya xidmət göstərdikləri əhalidən asılı olmayaraq bütün sosial işçilər və sosial iş tələbələri üçün uyğundur.

Sosial işin Etik Kodeksi altı məqsədə xidmət edir:

Kodeks sosial işin missiyasının əsaslandığı əsas dəyərləri müəyyən edir.

Kodeks peşənin əsas dəyərlərini əks etdirən geniş etik prinsipləri ümumiləşdirir və sosial iş təcrübəsinə rəhbərlik etmək üçün istifadə edilməli olan bir sıra xüsusi etik standartları müəyyən edir.

Kodeks sosial işçilərə peşə öhdəlikləri ilə ziddiyyət yarandıqda və ya etik qeyri-müəyyənliklər yarandıqda müvafiq mülahizələri müəyyən etməyə kömək etmək üçün hazırlanmışdır.

Kodeks geniş ictimaiyyətin sosial iş peşəsini qəbul edə biləcəyi etik standartları təmin edir.

Kodeks bu sahədə yeni olan praktikantları sosial işin missiyasına, dəyərlərinə, etik prinsiplərinə və etik standartlara uyğunlaşdırır və bütün sosial işçiləri özlərinə qulluq, davamlı təhsil və digər fəaliyyətlərlə məşğul olmağa təşviq edir.

Kodeks sosial iş peşəsinin özünün sosial işçilərin qeyri-etik davranışda olub-olmadığını qiymətləndirmək üçün istifadə edə biləcəyi standartları ifadə edir.

Etik Prinsiplər

Aşağıdakı geniş etik prinsiplər sosial işin xidmət, sosial ədalət, şəxsiyyətin ləyaqəti və dəyəri, insan münasibətlərinin əhəmiyyəti, dürüstlük və səriştə kimi əsas dəyərlərinə əsaslanır. Bu prinsiplər bütün sosial işçilərin can atmalı olduğu idealları müəyyən edir.

Dəyər: Xidmət

Etik Prinsip: Sosial işçilərin əsas məqsədi ehtiyacı olan insanlara kömək etmək və sosial problemləri həll etməkdir

Sosial işçilər başqalarına xidməti şəxsi maraqlardan üstün tuturlar. Sosial işçilər ehtiyacı olan insanlara kömək etmək və sosial problemləri həll etmək üçün öz bilik, dəyər və bacarıqlarından istifadə edirlər. Sosial işçilər əhəmiyyətli maliyyə gəliri gözləmədən öz peşəkar bacarıqlarının bir hissəsini könüllü olmağa yönləndirə bilərlər. (Pro bono xidmət).

Dəyər: Sosial Ədalət

Etik Prinsip: Sosial işçilər sosial ədalətsizliyə etiraz edirlər.

Sosial işçilər, xüsusilə həssas və təzyiç altında olan fərdlər və insan qrupları ilə və onların adından sosial dəyişiklikləri həyata keçirirlər. Sosial işçilərin sosial dəyişiklik səyləri ilk növbədə yoxsulluq, işsizlik, ayrı-seçkilik və sosial ədalətsizliyin digər formaları məsələlərinə yönəlib. Bu fəaliyyətlər zülmə, mədəni və etnik müxtəlifliyə qarşı həssaslığı və biliyi təşviq etməyə çalışır. Sosial işçilər lazımı məlumat, xidmət və resurslara çıxışı təmin etməyə çalışırlar; imkan bərabərliyi; və bütün insanlar üçün qərarların qəbulunda mənalı iştirakı təmin edirlər.

Dəyər: İnsanın Ləyaqəti və Dəyəri

Etik Prinsip: Sosial işçilər insanın ləyaqətinə və dəyərlərinə hörmət edirlər.

Sosial işçilər fərdi fərqləri, mədəni və etnik müxtəlifliyi nəzərə alaraq hər bir insana qayğıkeş və hörmətlə yanaşırlar. Sosial işçilər klient (və ya benefisiar. Burada bundan sonra klient istifadə ediləcək) sosial məsuliyyətli öz müqəddəratını təyin etmələrini təşviq edirlər. Sosial işçilər klientin öz ehtiyaclarını dəyişmək və həll etmək imkanlarını və potensiallarını artırmağa çalışırlar. Sosial işçilər klientlər və daha geniş cəmiyyət qarşısında ikili məsuliyyətlərini dərk edirlər. Onlar klientlərin maraqları ilə daha geniş cəmiyyətin maraqları arasındakı ziddiyyətləri peşənin dəyərlərinə, etik prinsiplərinə və etik standartlarına uyğun sosial məsuliyyətli şəkildə həll etməyə çalışırlar.

Dəyər: İnsan Münasibətlərinin Önəmi

Etik Prinsip: Sosial işçilər insan münasibətlərinin mərkəzi əhəmiyyətini dərk edirlər.

Sosial işçilər başa düşürlər ki, insanlar arasında olan münasibətlər dəyişiklik üçün mühüm vasitədir. Sosial işçilər insanları yardım prosesinə tərəfdaş kimi cəlb edirlər. Sosial işçilər fərdlərin, ailələrin, sosial qrupların, təşkilatların və icmaların rifahını təşviq etmək, bərpa etmək, saxlamaq və artırmaq üçün məqsədyönlü səylə insanlar arasında əlaqələri gücləndirməyə çalışırlar.

Dəyər: Dürüstlük

Etik Prinsip: Sosial işçilər etibarlı şəkildə davranırlar.

Sosial işçilər daima peşənin missiyası, dəyərləri, etik prinsipləri və etik standartları və onlara uyğun gələn təcrübədən xəbərdardırlar. Sosial işçilər özlərinə peşəkar və şəxsi qayğı göstərmək üçün tədbirlər görməlidirlər. Sosial işçilər vicdanla və məsuliyyətlə hərəkət edir və bağlı olduqları təşkilatlar tərəfindən etik təcrübələri təbliğ edirlər.

Dəyər: Bacarıq

Etik Prinsip: Sosial işçilər öz səlahiyyətləri daxilində təcrübə aparır və peşəkar təcrübələrini inkişaf etdirir və təkmilləşdirirlər.

Sosial işçilər daim öz peşəkar bilik və bacarıqlarını artırmağa və onları praktikada tətbiq etməyə çalışırlar. Sosial işçilər peşənin bilik bazasına töhfə verməyə can atmalıdırlar.

Etik Standartlar

Bu etik standartlar bütün sosial işçilərin peşəkar fəaliyyətinə aiddir. Bu standartlar:

- 1** sosial işçilərin klinet qarşısında etik məsuliyyətləri
- 2** sosial işçilərin həmkarlarına qarşı etik məsuliyyətləri
- 3** sosial işçilərin tətbiq zamanı etik məsuliyyətləri
- 4** sosial işçilərin peşəkarlar kimi etik məsuliyyətləri
- 5** sosial işçilərin sosial iş peşəsi qarşısında etik məsuliyyətləri
- 6** sosial işçilərin daha cəmiyyət qarşısında etik məsuliyyətləri.

Qeyd edək ki, bu standartların bəziləri peşəkar davranış üçün tətbiq oluna bilən təlimatlardır, bəziləri isə istək yaratmağa təşviqdir. Hər bir standartın nə dərəcədə tətbiq oluna biləcəyi etik standartların iddia edilən pozuntularını araşdırmaq üçün məsul olan şəxslərin peşəkar mühakimə məsələsinə bağlıdır.

1. Sosial İşçilərin Klientlər qarşısında Etik Məsuliyyətləri

1.01 Klient qarşısında öhdəlik

Sosial işçilərin əsas vəzifəsi klientlərin rifahını artırmaqdır. Ümumiyyətlə, klientin maraqları əsasdır. Bununla belə, sosial işçilərin daha böyük cəmiyyət qarşısında məsuliyyəti və ya xüsusi hüquqi öhdəlikləri məhdud hallarda klientin olan sadıqlıyı əvəz edə bilər və klientə bu barədə məlumat verilməlidir. (Nümunələr, sosial işçinin qanunla klientin uşağa təcavüz etməsi və ya özünə və ya başqalarına zərər verməklə hədələməsi barədə məlumat verməsinə tələb etdiyi zamanları əhatə edir.)

1.02 Öz müqəddəratını təyinetmə

Sosial işçilər klientin öz müqəddəratını təyinetmə hüququna hörmət edir və təşviq edir və klienti öz məqsədlərini müəyyən etmək və aydınlaşdırmaq səylərində kömək edirlər. Sosial işçilər klientin öz müqəddəratını təyinetmə hüququnu, sosial işçilərin peşəkar mülahizələrinə görə, klientin hərəkətləri və ya potensial hərəkətləri özləri və ya başqaları üçün ciddi, gözlənilən və qaçılmaz risk təşkil etdikdə məhdudlaşdırma bilər.

1.03 Məlumatlı Razılıq

(a) Sosial işçilər klientə yalnız müvafiq hallarda, etibarlı məlumatlı razılığa əsaslanan peşəkar münasibətlər kontekstində xidmət göstərməlidirlər. Sosial işçilər klientə xidmətlərin məqsədi, xidmətlərlə bağlı risklər, təşkilatın tələb və resurslarına görə xidmətlərə qoyulan məhdudiyyətlər, müvafiq xərclər, ağılabatan alternativlər, klientin imtina və ya ödənişdən imtina etmək hüququ barədə klientləri məlumatlandırmaq üçün aydın və başa düşülən dildən istifadə etməlidirlər. Sosial işçilər klientə sual vermək imkanı verməlidirlər.

(b) Klientin oxuyub yazma savadı olmadığı və ya təcrübə şəraitində istifadə olunan əsas dili anlamaqda çətinlik çəkdiyi hallarda, sosial işçilər klientlərin başa düşülməsini təmin etmək üçün tədbirlər görməlidirlər. Bu, klientə təfərrüatlı şifahi izahat vermək və ya mümkün olduqda ixtisaslı tərcüməçi təşkilini əhatə edə bilər.

(c) Klientin məlumatlı razılıq vermək qabiliyyəti olmadığı hallarda, sosial işçilər müvafiq üçüncü tərəfdən icazə almaqla, onların anlayış səviyyəsinə uyğun olaraq klientləri məlumatlandırmaq yolu ilə klientin maraqlarını qoruyulmalıdır. Belə hallarda sosial işçilər üçüncü tərəfin klientin istək və maraqlarına uyğun hərəkət etməsini təmin etməyə çalışmalıdırlar. Sosial işçilər belə klientlərin məlumatlı razılıq vermək qabiliyyətini artırmaq üçün ağılabatan addımlar atmalıdırlar.

(d) Klientlərin könülsüz olaraq xidmətlər aldıkları hallarda, sosial işçilər xidmətlərin xarakteri və həcmi və klientin xidmətdən imtina etmək hüququnun əhatəsi haqqında məlumat verməlidirlər.

1.04 Bacarıq

(a) Sosial işçilər yalnız öz təhsili, təlimi, lisenziyası, sertifikatı, aldığı məsləhətlər, supervizya təcrübəsi və ya digər müvafiq peşəkar təcrübə həddlərində xidmət göstərməli və özlərini səlahiyyətli şəxslər kimi təqdim etməlidirlər.

(b) Sosial işçilər yalnız müvafiq araşdırma, təlim, məsləhət və bu müdaxilə və ya üsullarda səriştəli insanların nəzarəti ilə xidmət göstərməli və ya onlar üçün yeni olan müdaxilə üsullarından və ya yanaşmalarından istifadə etməlidirlər.

(c) İnkişaf etməkdə olan təcrübə sahəsi üçün ümumi qəbul edilmiş standartlar olmadıqda, sosial işçilər işlərinin adekvatlığını təmin etmək və klinetin maraqlarını qorumaq üçün diqqətli mühakimə yürütməli və məsuliyyətli addımlar atmalıdırlar

1.05 Mədəni səriştə

(a) Sosial işçilər mədəniyyət və onun insan davranışı və cəmiyyətdəki funksiyası haqqında anlayış nümayiş etdirməli, bütün mədəniyyətlərdə mövcud olan güclü tərəfləri dərk etməlidir.

(b) Sosial işçilər müxtəlif mədəniyyətlərdən olan klinetlərlə müdaxiləyə rəhbərlik edəcək bilik nümayiş etdirməli və təcrid olunmuş fərdləri və qrupları gücləndirən xidmətlər göstərməkdə bacarıqlı olmalıdırlar. Sosial işçilər zülm, irqçilik, ayrı-seçkilik və bərabərsizliklərə qarşı hərəkətə keçməli və şəxsi imtiyazları qəbul etməlidirlər.

(c) Sosial işçilər tənqidi özünü əks etdirməklə (öz qərəzlərini başa düşmək və özünü islah etməkdə iştirak etməklə), klientləri öz mədəniyyətlərinin ekspertləri kimi tanımaqla, ömür boyu öyrənməyə sadıq olmaqla və təşkilatları məsul göstərməklə (təşviq etməklə) məlumatlılıq və mədəni təvazökarlıq nümayiş etdirməlidirlər.

(d) Sosial işçilər irqi, etnik mənsubiyyəti, milli mənşəyi, rəngi, cinsi, cinsi oriyentasiyası, cinsi kimliyi və ya ifadəsi, yaşı, ailə vəziyyəti, siyasi əqidəsi, din, immiqrasiya statusu və əqli və ya fiziki qabiliyyət ilə bağlı məsələlərə anlayış göstərməlidir.

1.06 Maraqların toqquşması

(a) Sosial işçilər diqqətli olmalı və peşəkar mülahizə və qərəzsiz mühakimə yürütməyə mane olan maraqların toqquşmasına yol verməməlidirlər. Sosial işçilər real və ya potensial maraqlar toqquşması yarandıqda klientləri məlumatlandırmalı və problemi klientin maraqlarını əsas tutan və klientin maraqlarını maksimum dərəcədə qoruyacaq şəkildə həll etmək üçün ağılabatan addımlar atmalıdırlar. Bəzi hallarda klientin maraqlarının müdafiəsi klientin lazımi qaydada yönləndirilməsi ilə peşəkar münasibətlərin dayandırılmasını tələb edə bilər.

(b) Sosial işçilər şəxsi, dini, siyasi və ya biznes maraqlarını təmin etmək üçün hər hansı peşəkar münasibətdən ədalətsiz istifadə etməməli və ya başqalarını istismar etməməlidirlər.

(c) Sosial işçilər klienti və ya keçmiş klientlərlə istismar riski və klientlə potensial zərər verə biləcək ikili və ya çoxlu münasibətlərdə iştirak etməməlidirlər. İkili və ya çoxlu münasibətlərin qaçınılmaz olduğu hallarda, sosial işçilər klientləri qorumaq üçün addımlar atmalı və aydın, uyğun və mədəni cəhətdən həssas sərhədlərin müəyyən edilməsinə cavabdeh olmalıdırlar.

(d) Sosial işçilər bir-biri ilə əlaqəsi olan iki və ya daha çox şəxsə xidmət göstərdikdə (məsələn, cütlüklər, ailə üzvləri), sosial işçilər bütün tərəflərlə hansı şəxslərin klient hesab ediləcəyini və sosial işçilərin xarakterini aydınlaşdırmalıdır. Xidmət alan şəxslər arasında maraqların toqquşmasını gözləyən və ya potensial ziddiyyətli rollarda çıxış etmək məcburiyyətində qalan sosial işçilər (məsələn, sosial işçidən uşaqların qəyyumluğu ilə bağlı mübahisədə və ya klientlərin iştirak etdiyi boşanma prosesində ifadə verməsi istənildikdə) öz rolunu aydınlaşdırmalıdır. Maraqlı tərəflərlə əlaqə saxlamalı və maraqların toqquşmasını minimuma endirmək üçün müvafiq tədbirlər görməlidir.

(e) Sosial işçilər texnologiyadan (məsələn, sosial şəbəkə saytları, onlayn çat, e-poçt, mətn mesajları, telefon və video) şəxsi və ya qeyri-ış məqsədləri üçün istifadə edən klientlərlə ünsiyyətdən çəkinməlidirlər.

(f) Sosial işçilər bilməlidirlər ki, şəxsi məlumatların şəxsi veb-saytlarında və ya digər mediada yerləşdirilməsi sərhəd çəşqinliyinə, uyğun olmayan ikili münasibətlərə və ya klientlərə zərər verə bilər.

1.07 Məxfilik

(a) Sosial işçilər klinetlərin məxfilik hüququna hörmət etməlidirlər. Sosial işçilər məcburi peşəkar səbəblər istisna olmaqla, klinetlərdən və ya onlar haqqında şəxsi məlumat tələb etməməlidirlər. Şəxsi məlumat paylaşıldıqdan sonra məxfilik standartları tətbiq edilir.

(b) Sosial işçilər klientin və ya klientin adından razılıq verməyə qanuni olaraq səlahiyyəti olan şəxsin etibarlı razılığı ilə lazım olduqda məxfi məlumatları açə bilər.

(c) Sosial işçilər məcburi peşə səbəbləri istisna olmaqla, peşəkar xidmət zamanı əldə edilən bütün məlumatların məxfiliyini qorumaqdadır. Sosial işçilərin məlumatı məxfi saxlaması ilə bağlı etik norma, klientə və ya başqalarına ciddi, gözlənilən və qaçılmaz zərərin qarşısını almaq üçün açıqlamanın zəruri olduğu hallarda pozula bilər. Bütün hallarda sosial işçilər arzu olunan məqsədə nail olmaq üçün lazım olan ən az məxfi məlumatı açıqlamalıdır; yalnız açıqlamanın məqsədi ilə birbaşa əlaqəli olan məlumatlar açıqlanmalıdır.

(d) Əgər sosial işçilər məxfi məlumatı açıqlamağı planlaşdırırsa, onlar (mümkün olduğu qədər) məlumatın açıqlanmasından əvvəl klinetləri açıqlama və potensial nəticələr barədə məlumatlandırmalıdır. Bu, sosial işçilərin qanuni tələb və ya klinetin razılığı əsasında məxfi məlumatı açıqlamasına aiddir.

(e) Sosial işçilər klientlər və digər maraqlı tərəflərlə məxfiliyin xarakterini və klientin məxfilik hüququnun məhdudlaşdırılmasını müzakirə etməlidirlər. Sosial işçilər məxfi məlumatın tələb olunə biləcəyi və məxfi məlumatın açıqlanmasının qanuni tələb olunə biləcəyi halları klientlərlə birlikdə nəzərdən keçirməlidir. Bu müzakirə sosial işçi-klient münasibətlərində mümkün qədər tez, ehtiyac görüldükdə edilməlidir.

(f) Sosial işçilər məxfilik hüququ və başqaları tərəfindən paylaşılan məlumatın məxfiliyini qorumaq öhdəliyi ilə bağlı məsləhətləşmədə iştirak edən bütün tərəflər arasında razılıq əldə etməlidirlər. Bu o deməkdir ki, sosial işçilər məlumatlarının məxfiliyi və məsləhətləşmələr zamanı və ya kənarında, istər şəxsən, istərsə də elektron şəkildə başqaları ilə paylaşıla biləcəyi ilə bağlı müzakirə etməli və bütün iştirakçılardan razılıq almalıdırlar.

(g) Sosial işçilər iştirakçılara məlumat verməlidirlər ki, onlar bütün iştirakçıların razılaşdırılmış məxfilik müqavilələrinə əməl edəcəyinə zəmanət verə bilməzlər. Bu o deməkdir ki, sosial işçilər məxfiliyi qorumağa çalışsalar da, başqalarının da eyni şeyi edəcəyini təmin edə bilməzlər və iştirakçılar bu məhdudiyyətdən xəbərdar olmalıdırlar.

(h) Sosial işçilər, həmçinin məsləhətləşmədə iştirak edən tərəflər arasında məxfi məlumatların açıqlanması ilə bağlı özlərinin, eləcə də işəgötürənlərinin və agentliyinin siyasətləri barədə klientləri məlumatlandırmalıdırlar. Bu o deməkdir ki, sosial işçilər məsləhətləşmə prosesinin iştirakçıları arasında məxfi məlumatın paylaşılması ilə bağlı hər hansı siyasət və ya məhdudiyyətlər barədə klientlərlə şəffaf olmalıdırlar.

*Qeyd Ümumiyyətlə, keçid ailələrə, cütlüklərə və ya qruplara məsləhət xidmətləri göstərərəkən razılığın alınmasının, aydın gözləntilərin müəyyən edilməsinin və məxfilik və açıqlama siyasətləri ilə bağlı şəffaflığın vacibliyini vurğulayır.

(i) Sosial işçilər məxfilik təmin edilə bilmədikdə, heç bir şəraitdə elektron və ya şəxsən məxfi məlumatları müzakirə etməməlidirlər. Sosial işçilər koridorlar, gözləmə otaqları, liftlər və restoranlar kimi ictimai və ya yarı ictimai yerlərdə məxfi məlumatları müzakirə etməməlidirlər.

(j) Sosial işçilər qanunla icazə verilən həddə hüquqi proseslər zamanı klientin məxfiliyini qorumağıdır. Məhkəmə və ya digər qanuni səlahiyyətli orqan sosial işçilərə klientin razılığı olmadan məxfi və ya imtiyazlı məlumatı açıqlamağı əmr etdikdə və bu cür açıqlama klientə zərər verə bilərsə, sosial işçilər məhkəmədən əmri geri götürməyi və ya sərəncamı məhdudlaşdırmaq üçün tələb etməlidirlər.

(k) Sosial işçilər media mənsuqlarının sorğularına cavab verərkən klientin məxfiliyini qorumağıdır.

(l) Sosial işçilər klientin yazılı və elektron qeydlərinin və digər həssas məlumatların məxfiliyini qorumağıdır. Sosial işçilər klientin qeydlərinin təhlükəsiz yerdə saxlanmasını və klientə aid qeydlərin giriş icazəsi olmayan digər şəxslər üçün əlçatan olmamasını təmin etmək üçün ağlabatan addımlar atmalıdır.

(m) Sosial işçilər klientə və ya üçüncü tərəflərə təqdim olunan məlumat da daxil olmaqla, elektron məlumatların məxfiliyini qorumaq üçün əğlabatan addımlar atmalıdırlar. Sosial işçilər e-poçt, onlayn yazılar, onlayn söhbət sessiyaları, mobil rabitə və mətn mesajları kimi elektron kommunikasiyalardan istifadə edərkən müvafiq qorunma vasitələrindən (şifrələmə, firewall və parollar kimi) istifadə etməlidirlər.

(n) Sosial işçilər klientlərə məxfi məlumatların hər hansı pozuntusu barədə vaxtında məlumat vermək üçün siyasət və prosedurları işləyib hazırlamalı və açıqlamalıdırlar.

(o) Klient qeydlərinə və ya məlumatlarına, o cümlədən sosial işçinin elektron rabitə və ya saxlama sistemlərinə icazəsiz daxil olma halında, sosial işçilər klientləri müvafiq qanunlara və peşəkar standartlara uyğun olaraq bu cür açıqlamalar barədə məlumatlandırmalıdırlar.

(p) Sosial işçilər klient haqqında məlumat toplamaq üçün internet-əsaslı axtarış sistemləri də daxil olmaqla elektron texnologiyadan istifadə ilə bağlı üstünlük təşkil edən sosial iş etik standartlarına uyğun gələn siyasətləri hazırlamalı və klientləri məlumatlandırmalıdırlar.

(r) Sosial işçilər peşəkar internet saytlarında və ya digər sosial media formalarında klientlər haqqında hər hansı müəyyənədicə və ya məxfi məlumatı yerləşdirməkdən çəkinməlidirlər.

(s) Sosial işçilər klientlərin məxfiliyini qoruyan və qeydləri və sosial iş lisenziyasını tənzimləyən qüvvədə olan qanunlara uyğun şəkildə klientlərin qeydlərini köçürməli və ya onlara sərəncam verməlidir.

(t) Sosial işçinin fəaliyyətini dayandırması, əmək qabiliyyətini itirməsi və ya ölümü halında sosial işçilər klientin məxfiliyini qorumaq üçün əğlabatan tədbirlər görməlidirlər.

(u) Klientin məxfi məlumatın açıqlanmasına razılıq vermədiyi halda, sosial işçilər tədris və ya təlim məqsədləri üçün klientləri müzakirə edərkən şəxsiyyəti müəyyənləşdirən məlumatları açıqlamamalıdırlar.

(v) Klient məxfi məlumatın açıqlanmasına razılıq vermədiyi və ya belə açıqlamaya məcburi ehtiyac olmadığı halda, sosial işçilər klientləri məsləhətçilərlə (süpervayzeri) müzakirə edərkən şəxsiyyəti müəyyənləşdirən məlumatları açıqlamamalıdırlar.

(w) Sosial işçilər əvvəlki standartlara uyğun olaraq vəfat etmiş klientlərin məxfiliyini qorumalıdırlar.

1.08 Qeydlərə çatımlılıq

Qeydlərə əğlabatan giriş: Sosial işçilər klientlərə öz qeydlərinə əğlabatan çıxış imkanı verməlidirlər. Klientlərin öz qeydləri ilə bağlı məlumat əldə etmək hüququ var və sosial işçilər bu girişə müvafiq və əğlabatan şəkildə asanlaşdırmalıdırlar.

Yardım və məsləhət: Əgər sosial işçilər klientlərin öz qeydlərinə girişinin anlaşılmaqlara və ya zərərə səbəb ola biləcəyindən narahatdırlarsa, onlar qeydlərin təfsirində yardım göstərməli və qeydlərlə bağlı klient ilə məsləhətləşməlidirlər. Bu o deməkdir ki, sosial işçilər klientlərə qeydlərindəki məlumatı başa düşməkdə fəal şəkildə dəstək olmalı və onların hər hansı narahatlıq və ya suallarını həll etməlidirlər.

Giriş məhdudiyətləri: Sosial işçilər klientin öz qeydlərinə və ya onların qeydlərinin bir hissəsinə çıxışını yalnız müstəsna hallarda məhdudlaşdırmalıdırlar, o zaman belə girişin klientə ciddi ziyan vuracağına dair tutarlı sübutlar mövcuddur. Klientdən öz qeydlərinə daxil olmaq üçün hər hansı sorğular, eləcə də qeydlərin bəzi və ya hamısının tutulmasının səbəbləri klientin fayllarında sənədləşdirilməlidir.

Texnologiyadan istifadə ilə bağlı siyasətlər: Sosial işçilər klientlərə öz qeydlərinə girişi təmin etmək üçün texnologiyadan istifadə ilə bağlı mövcud etik standartlara uyğun siyasətləri hazırlamalı və klienti məlumatlandırmalıdırlar. Bu o deməkdir ki, sosial işçilər məxfiliyin və təhlükəsizliyin təmin edilməsini təmin etməklə yanaşı, klientlərin öz qeydlərinə daxil olması üçün elektron vasitələrdən istifadə üçün aydın təlimatlar və prosedurlar yaratmalıdırlar.

1.09 Cinsi Münasibətlər

Bu hissə sosial işçilər üçün klientlər, klientlərin qohumları və keçmiş klientlərə cinsi əlaqəyə dair etik qaydaları əks etdirir. Əsas məqamları aşağıdakı kimi şərh etmək olar:

Cari klientlərlə cinsi fəaliyyətə yol verilməməlidir: Sosial işçilər heç vaxt cinsi fəaliyyətin hər hansı formasında, uyğun olmayan cinsi əlaqədə (texnologiya vasitəsilə və ya şəxsən) və ya bu cür əlaqənin razılıq əsasında və ya məcburi olmasından asılı olmayaraq, cari klientlərlə cinsi əlaqədə olmamalıdır. Bu ciddi qadağa sosial işçilərin müvafiq peşəkar sərhədləri saxlamalarını və klientlərin hər hansı potensial zərər və ya istismarından qaçınmalarını təmin etmək üçün mövcuddur.

Klientlərin qohumları və ya yaxın şəxsi münasibətləri ilə cinsi fəaliyyətə yol verilməməlidir: Sosial işçilər klientlərin yaxın qohumları və ya klientlərin yaxın şəxsi münasibətdə olduğu şəxslərlə, istismar və ya potensial zərər riski olduqda hər hansı cinsi fəaliyyətə və ya cinsi əlaqəyə girməməlidirlər. Bu cür fəaliyyətlərlə məşğul olmaq və ya əlaqə sosial işçi ilə klient arasında peşəkar münasibətə xələl gətirə bilər və müvafiq sərhədləri müəyyən etmək klientin və ya onların qohumlarının deyil, sosial işçinin məsuliyyətidir.

Keçmiş klientlərlə cinsi fəaliyyətə yol verilməməlidir: Sosial işçilər klientə zərər verə biləcəyinə görə keçmiş klientlərlə hər hansı cinsi fəaliyyətə və ya cinsi əlaqəyə girməməlidirlər. Sosial işçi fəvqəladə hallara görə bu qadağadan istisnanın təmin edildiyini iddia etsə belə, keçmiş klientin hər hansı bir şəkildə istismar edilmədiyini, məcbur edilmədiyini və ya manipulyasiya edilmədiyini nümayiş etdirmək sosial işçinin məsuliyyətidir.

Keçmiş cinsi partnyorlara klinik xidmət göstərilmişdir: Sosial işçilər əvvəllər cinsi əlaqədə olduqları şəxslərə klinik xidmət göstərməməlidirlər. Bu, fərd üçün hər hansı potensial zərərin qarşısını almaq və müvafiq peşəkar sərhədləri qorumaq üçündür.

Bütövlükdə, bu hissə hər hansı bir cinsi fəaliyyətin və ya klientin, klinetin qohumları və ya keçmiş klientlər ilə təmasın ciddi şəkildə qadağan edildiyini vurğulayır və peşəkar sərhədləri qorumağın, zərər və ya istismardan qaçınmağın və müvafiq qaydanın müəyyən edilməsi və saxlanması üçün tam məsuliyyəti öz üzərinə götürməyin vacibliyini vurğulayır.

1.10 Fiziki təmas

Sosial işçilər klientləri qucaqlamaq və ya sığallamaq kimi klientə potensial olaraq psixoloji zərər verə biləcək hər hansı fiziki təmasda olmaqdan çəkinməlidirlər. Əgər sosial işçilər klientlə müvafiq fiziki təmasda olurlarsa, onlar bu cür fiziki təması tənzimləyən aydın, uyğun və mədəni cəhətdən həssas sərhədlərin yaradılmasına cavabdehdir. Bu, sosial işçilərin fiziki təmasların potensial təsirini nəzərə almalarının və onun həmişə peşəkar və etik qaydada aparılmasını təmin etmələrinin vacibliyini vurğulayır.

1.11 Seksual qısınma

Sosial işçilərə klientə istənilən formada cinsi təcavüz etmək qadağandır. Bura cinsi irəliləyişlər etməyə cinsi istəklər istəmək və ya cinsi xarakterli hər hansı digər şifahi, yazılı, elektron və ya fiziki təmasda olmaq daxildir. Bu təlimat klientlə peşəkar və hörmətli münasibət saxlamağın və təqib sayıla biləcək hər hansı davranışdan çəkinməyin vacibliyini vurğulayır.

1.12 Aşağılayıcı dil

Sosial işçilərdən klientlərə müraciət edərkən və ya onlarla ünsiyyət qurarkən həm yazılı, həm də şifahi bütün ünsiyyətlərdə dəqiq və hörmətli dildən istifadə etmələri gözlənilir. İstər qəsdən, istərsə də istəmədən təhqiredici ifadələrdən istifadə etmək qadağandır. Bu təlimat sosial işçilərin klientlə ünsiyyətdə hörmətli və peşəkar ton saxlaması və hörmətsiz və ya zərərli ola biləcək dildən çəkinmələrinin vacibliyini vurğulayır.

1.13 Xidmətlərə görə ödəniş

Sosial işçilər öz xidmətləri üçün aldıkları haqların ədalətli, ağılabatan və yerinə yetirilən xidmətlərə uyğun olmasını təmin etməlidirlər. Maliyyə məhdudyyətlərinin onların xidmətlərə çıxışına təsir göstərə biləcəyini nəzərə alaraq, klientlərin ödəmə qabiliyyəti də nəzərə alınmalıdır.

Mübadilə razılaşmaları: Sosial işçilər ümumiyyətlə klientdən peşəkar xidmətlər üçün ödəniş kimi mal və ya xidmətləri qəbul etməkdən çəkinməlidirlər. Barter razılaşmaları, xüsusən də xidmətlərin cəlb edilməsi sosial işçilər və klientlər arasında münasibətlərdə potensial maraqlar toqquşması, istismar və qeyri-münasib sərhədlər yarada bilər.

Şəxsi haqların tələb edilməsi: Sosial işçilər öz işəgötürənləri və ya agentlikləri vasitəsilə eyni xidmətləri almaq hüququ olan klientlərdən şəxsi haqlar və ya digər mükafatlar tələb etməməlidirlər. Bu təlimat maraqların toqquşmasından qaçmağın və klientin ən yaxşı maraqlarının maliyyə mənfəətindən üstün tutulmasının vacibliyini vurğulayır.

*Qeyd Sosial işçinin klientdən xidmətlərinə görə ödəniş edib-etməməsi bir neçə amildən, o cümlədən konkret iş və ya təcrübə mühitindən, təqdim olunan xidmətlərin növündən və klientin ödəmə qabiliyyətindən asılıdır. Bəzi hallarda sosial işçilər dövlət qurumları, qeyri-kommersiya təşkilatları və ya özəl təcrübələr tərəfindən əmək haqqı və ya saatlıq əmək haqqı aldıkları və klientdən xidmətlərinə görə birbaşa ödəniş almadıkları yerlərdə işləyə bilər. Digər hallarda, sosial işçilər özəl təcrübə şəraitində xidmətlər göstərə və klientlərdən xidmətlərinə görə haqq ala bilərlər.

Qeyd etmək vacibdir ki, sosial işçilər sosial ədaləti təşviq etməyə və yoxsulluq və ya maliyyə çətinliyi ilə üzləşə bilən fərdlər və ailələr də daxil olmaqla, həssas əhali qrupları ilə işləməyə sadıqdırlar. Bir çox sosial işçi xidmətlərini ödəməyə imkanı olmayan klientlərə pro bono və ya ucuz xidmətlər təklif edirlər. Bundan əlavə, sosial işçilər müxtəlif sosial-iqtisadi məşəli şəxslər və ailələrlə işləyə bilər və onların klientlərinə bütün gəlir səviyyələrindən olan insanlar daxil ola bilər.

Ümumiyyətlə, sosial işçilər ödəmə qabiliyyətindən asılı olmayaraq bütün fərdlərə xidmət göstərmək öhdəliyi götürür və xidmətlərə ən çox ehtiyacı olanların onlardan istifadə edə bilməsini təmin etmək üçün çalışırlar.

1.14 Qərar vermə qabiliyyəti olmayan klient

Sosial işçilər qərarlar qəbul etmək qabiliyyəti olmayan klientin adından çıxış etdikdə, onlar həmin klientin maraqlarını və hüquqlarını qorumaq üçün ağlabatan addımlar atmalıdırlar. Bu, onların ehtiyaclarını müdafiə etmək, səslerinin eşidilməsini təmin etmək və öz maraqlarına uyğun qərarlar qəbul etməklə, mümkün qədər onların muxtariyyətlərinə hörmətlə yanaşmağı əhatə edə bilər.

1.15 Xidmətlərin kəsilməsi

Sosial işçilər gözlənilməz hallar yaransa belə, klientlərin göstərdikləri xidmətlərin dayandırılmaması üçün ağılabatan addımlar atmalıdırlar. Bu, sosial işçinin əlçatmaz olması, elektron rabitənin kəsilməsi, sosial işçinin başqa yerə köçməli olması və ya sosial işçinin xəstələnməsi və ya vəfat etməsi kimi halları əhatə edə bilər.

Bu bölmənin məqsədi gözlənilməz pozuntular olsa belə, klientin tələb olunan zəruri dəstək və xidmətlərdən məhrum qalmamasını təmin etməkdir. Sosial işçilər bu problemləri həll etmək və imkanları daxilində xidmətlərin davamlılığını təmin etmək üçün bir plana malik olmalıdırlar.

1.16 Xidmətlər üçün yönləndirmə

Klientin sosial işçinin malik ola bilməyəcəyi xüsusi bilik və ya təcrübədən faydalanacağına inandıqları və ya sosial işçinin ağılabatan fikirlər irəli sürmədiyi hallarda klientləri digər mütəxəssislərə yönləndirmək üçün sosial işçilərin etik məsuliyyətini təsvir edir.

Bölmədə vurğulanır ki, sosial işçilərin göndəriş prosesinin rəvan və nizamlı olmasını təmin etmək vəzifəsi var, bu, məsuliyyətin yeni xidmət təminatçısına ötürülməsini asanlaşdırmaq üçün müvafiq addımların atılması deməkdir. Bundan əlavə, sosial işçilər bütün müvafiq məlumatları yeni xidmət təminatçısına (məsələn başqa bir sosial işçi) açıqlamazdan əvvəl klientin razılığını almalıdırlar.

Bölmə həmçinin sosial işçilərə göndəriş verən sosial işçi tərəfindən heç bir peşəkar xidmət göstərilmədikdə, göndəriş üçün ödəniş almağı və ya ödəniş etməyi qadağan edir. Bu o deməkdir ki, sosial işçilər klientləri sırf maddi mənfəət üçün başqa peşəkarlara yönləndirməməlidirlər.

Ümumilikdə, bu bölmə sosial işçilərin öz bilik və təcrübələrinin sərhədlərini dərk etmələrinin və klient üçün mümkün olan ən yaxşı nəticəni təmin etmək üçün lazım gəldikdə klientləri digər peşəkarlara yönləndirmələrinin vacibliyini vurğulayır.

1.17 Xidmətlərin dayandırılması

"Xidmətlərin dayandırılması" bölməsi sosial işçilərin klientlərlə peşəkar münasibətləri dayandırmaq üçün etik məsuliyyətini vurğulayır ki, həmin xidmətlər və münasibətlər artıq zəruri deyil və ya klientin maraqlarına xidmət etmir. Bu o deməkdir ki, sosial işçilər onların xidmətlərinə artıq tələb olunmadığı zaman xəbərdar olmalı və peşəkar və hörmətli şəkildə münasibətləri bitirmək üçün müvafiq addımlar atmalıdırlar.

Xidmətlərə xitam verildikdə, sosial işçilər klientin ehtiyac və üstünlüklərinə əsaslanaraq xidmətlərin davam etdirilməsi üçün müvafiq tədbirlər görməyə kömək etməlidirlər.

Xidmət müqabilində sosial işçilər, maliyyə müqaviləsi şərtlərinin klientin aydın şəkildə izah edilməsi və ödənişin aparılmamasının klinik və digər nəticələrinin aradan qaldırılması şərti ilə vaxtı keçmiş balans ödəməmiş klientə göstərilən xidmətləri klientlə ilə müzakirə etdikdən sonra dayandıra bilər.

Nəhayət, xidmətlərin dayandırılmasını və ya kəsilməsini gözləyən sosial işçilər dərhal klientləri xəbərdar etməli və klientlərin ehtiyacları və üstünlükləri əsasında xidmətləri ötürməyə, göndərməyə və ya davam etdirməyə çalışmalıdırlar. İş yerin dən ayrılan sosial işçilər klientlərə xidmətlərin davam etdirilməsi üçün uyğun variantlar və bu seçimlərin faydaları və riskləri barədə məlumat verməlidirlər. Ümumilikdə, bu bölmə klientin ehtiyaclarını və üstünlüklərini prioritetləşdirməklə, hörmətli və məsuliyyətli şəkildə klientlərlə peşəkar münasibətləri bitirməyin vacibliyini vurğulayır.

2. Sosial İşçilərin Həmkarları qarşısında Məsuliyyətləri

2.01 Hörmət

(a) Sosial işçilər həmkarlarına hörmətlə yanaşmalı və həmkarlarının keyfiyyətlerini, baxışlarını və öhdəliklərini dəqiq və ədalətli şəkildə təmsil etməlidirlər.

(b) Sosial işçilər klientlərlə və ya digər peşəkarlarla şifahi, yazılı və elektron ünsiyyət zamanı həmkarlarının əsassız mənfi tənqidindən çəkinməlidirlər. Əsassız mənfi tənqid həmkarların bacarıq səviyyəsinə və ya irq, etnik mənsubiyyət, milli mənşə, rəng, cinsiyyət, cinsi oriyentasiya, cinsiyyət kimliyi və ya ifadəsi, yaş, ailə vəziyyəti, siyasi inanc, din kimi şəxslərin atributlarına istinad edən alçaldıcı şərhləri əhatə edə bilər.

(c) Sosial işçilər sosial iş həmkarları və digər peşələrdən olan həmkarları ilə əməkdaşlıq etməlidirlər ki, belə əməkdaşlıq klientin rifahına xidmət edir.

2.02 Məxfilik

Sosial işçilər peşə münasibətləri və əməliyyatları zamanı həmkarları tərəfindən paylaşılan məxfi məlumatlara hörmət etməlidirlər. Sosial işçilər belə həmkarlarının sosial işçilərin məxfiliyə və onunla bağlı hər hansı istisnalara hörmət etmək öhdəliyini başa düşmələrini təmin etməlidirlər.

2.03 Dsiplinlararası əməkdaşlıq

(a) Multidisciplinar komandanın üzvləri olan sosial işçilər sosial iş peşəsinin perspektivlərindən, dəyərlərindən və təcrübələrindən istifadə edərək klientin rifahına təsir edən qərarların qəbulunda iştirak etməli və onlara töhfə verməlidirlər. Bütövlükdə multidisciplinar komandanın və onun ayrı-ayrı üzvlərinin peşəkar və etik öhdəlikləri aydın şəkildə müəyyən edilməlidir.

(b) Komanda qərarının etik narahatlıq doğurduğu sosial işçilər müvafiq kanallar vasitəsilə fikir ayrılığını həll etməyə çalışmalıdırlar. Əgər fikir ayrılığı həll edilə bilməzsə, sosial işçilər klientin rifahı ilə uyğun gələn narahatlıqlarını həll etmək üçün başqa yollar axtarmalıdırlar.

2.04 Həmkarların iştirak etdiyi mübahisələr

(a) Sosial işçilər bir vəzifə əldə etmək və ya sosial işçilərin öz maraqlarını başqa cür irəli sürmək üçün həmkarı ilə işəgötürən arasındakı mübahisədən istifadə etməməlidirlər.

(b) Sosial işçilər həmkarları ilə mübahisələrdə klientləri istismar etməməli və ya klientləri sosial işçilər və onların həmkarları arasında münaqişələrin hər hansı uyğun olmayan müzakirəsinə cəlb etməməlidirlər.

2.05 Məsləhətləşmə

(a) Sosial işçilər bu cür məsləhətləşmələr klientlərin maraqlarına uyğun olduqda, həmkarlarının məsləhət və tövsiyələrinə müraciət etməlidirlər.

(b) Sosial işçilər həmkarlarının təcrübə sahələri və səriştələri haqqında özlərini məlumatlandırmalıdırlar. Sosial işçilər yalnız məsləhətləşmənin mövzusu ilə bağlı bilik, təcrübə və səriştə nümayiş etdirmiş həmkarlarından məsləhət almalıdırlar.

(c) Klientlərlə bağlı həmkarları ilə məsləhətləşərkən sosial işçilər məsləhətləşmənin məqsədlərinə çatmaq üçün lazım olan ən az məlumatı açıqlamalıdırlar.

2.06 Cinsi Münasibətlər

(a) Supervayzer və ya təlimçi kimi fəaliyyət göstərən sosial işçilər, tələbələr, təcrübəçilər və ya üzərində peşəkar səlahiyyətlərdən istifadə etdikləri digər həmkarları ilə cinsi fəaliyyətə və ya əlaqəyə (şifahi, yazılı, elektron və ya fiziki təmas daxil olmaqla) getməməlidirlər.

(b) Sosial işçilər maraqların toqquşması potensialı olduqda həmkarları ilə cinsi əlaqədə olmaqdan çəkinməlidirlər. Həmkarı ilə cinsi əlaqəyə girən və ya bu əlaqəyə girməyi təxmin edən sosial işçilər, maraqlar toqquşmasından qaçmaq üçün lazım gəldikdə peşəkar məsuliyyətləri ötürməyə borcludurlar.

2.07 Seksual qısnama

Sosial işçilər supervayzerə, tələbələrə, təcrübəçilərə və ya həmkarlarına cinsi təcavüz etməməlidir. Cinsi təcavüzə cinsi irəliləyişlər daxildir; cinsi istək; və cinsi xarakterli digər şifahi, yazılı, elektron və ya fiziki təmas.

2.08 Həmkarların dəyərlərdən kənara çıxması

(a) Sosial işçi həmkarının şəxsi problemlər, psixososial sıxıntılar, narkotik maddələrdən sui-istifadə və ya psixi sağlamlıq çətinlikləri nəticəsində yaranan və təcrübənin effektivliyinə mane olan dəyərləri gözardı etməsi haqqında məlumat əldə etdikdə mümkün olduqda həmin həmkarı ilə məsləhətləşməli və həmkarına kömək etməlidirlər.

(b) Sosial işçi həmkarının dəyərləri gözardı etməsi təcrübənin effektivliyinə mane olduğuna və həmkarının dəyərsizləşməni aradan qaldırmaq üçün adekvat addımlar atmadığına inanan sosial işçilər işəgötürənlər, agentliklər, lisenziyalaşdırma və tənzimləyici orqanlar tərəfindən yaradılmış müvafiq kanallar vasitəsilə tədbirlər görməlidirlər.

2.09 Həmkarların səriştəsizliyi

(a) Sosial işçi həmkarının səriştəsizliyi haqqında bilavasitə məlumatı olan sosial işçilər mümkün olduqda həmin həmkarı ilə məsləhətləşməli və həmkarına düzəldici tədbirlər görməyə kömək etməlidir.

(b) Sosial işçi həmkarının səriştəsiz olduğuna və səriştəsizliyi aradan qaldırmaq üçün adekvat addımlar atmadığına inanan sosial işçilər işəgötürənlər, agentliklər, isenziyalaşdırma və tənzimləyici orqanlar və digər peşəkar təşkilatlar tərəfindən yaradılmış müvafiq kanallar vasitəsilə tədbirlər görməlidirlər.

2.10 Həmkarların qeyri-etik davranışı

(a) Sosial işçilər həmkarlarının qeyri-etik davranışlarını, o cümlədən texnologiyadan istifadə edərək qeyri-etik davranışlarını çəkəndirmək, qarşısını almaq, ifşa etmək və düzəltmək üçün adekvat tədbirlər görməlidirlər.

(b) Sosial işçilər həmkarlarının qeyri-etik davranışları ilə bağlı narahatlıqları həll etmək üçün müəyyən edilmiş siyasət və prosedurlar haqqında məlumatlı olmalıdırlar.

(c) Həmkarının qeyri-etik hərəkət etdiyinə inanan sosial işçilər mümkün olduqda və bu cür müzakirənin məhsuldar olacağı ehtimalı olduqda, həmkarları ilə narahatlıqlarını müzakirə edərək həll yolu axtarmalıdırlar.

(d) Sosial işçilər qeyri-etik davranışda haqsız yerə ittiham olunan həmkarlarını müdafiə etməli və onlara kömək etməlidirlər.

Motivasiyalı İntervyu Bacarığı: OARS

OARS fərdlərə dəyişikliyə qarşı qeyri-müəyyənliklərini araşdırmağa və həll etməyə kömək etmək üçün motivasiyalı intervyuda istifadə olunan ünsiyyət texnikasıdır.

OARS Açıq suallar, Təsdiqlər, Reflektiv dinləmə və umumiləşdirmə deməkdir. Burada OARS bacarıqlarının hər biri üçün izahat və nümunə verilmişdir:

O

Open Questions

A

Affirmations

R

Reflective Listening

S

Summaries

Açıq suallar:

Bunlar fərdi sadə "bəli" və ya "yox"dan başqa daha ətraflı cavab verməyə təşviq edən suallardır. Bu suallar fərdin müəyyən bir mövzu ilə bağlı düşüncələrini və hisslərini araşdırmağa kömək edə bilər. Açıq suallar söhbətdə tez-tez istifadə edilməlidir, lakin ekstra çox olmasına ehtiyac yoxdur. Əlbəttə ki, açıq suallar verərkən, insanın cavabını dinləməyə hazır olmalısınız. Açıq suallar qapalı sualların əksidir. Qapalı suallar adətən "bəli" və ya "yox" kimi məhdud cavab verir. Aşağıdakı misallar açıq və qapalı sualları əks etdirir.

- Valideynlərinizlə yaxşı münasibətiniz var idi? (Qapalı)
  - Valideynlərinizlə münasibətiniz haqqında mənə nə deyə bilərsiniz? (Açıq)
- Gördüyünüz kimi mövzu eyni olsa da verilən cavabların əhatəliliyi daha fərqlidir.

Açıq suallara bəzi nümunələr.

"Mənə terapiya üçün məqsədləriniz haqqında daha çox məlumat verə bilərsinizmi?"

–Son vaxtlar özünüzü necə hiss edirsiniz?

"Bu gün səni bura nə gətirir?"

"Keçmişdə bu problemi həll etmək üçün cəhd etdiyiniz bəzi şeylər hansılardır?"

"Mövcud vəziyyətinizdə bəyəndiyiniz bəzi şeylər hansılardır?"

Açıq suallardan istifadə edərkən nəzərə alınmalı olan xüsusi məqamlar:

Müəyyən bir cavab təklif edən yönləndirici suallardan çəkinin. Klientin perspektivini, hisslərini və təcrübələrini araşdırmaq üçün açıq suallardan istifadə edin. Klientə söhbəti təbii hiss etdiyi istiqamətdə aparmasına icazə verin.

Qapalı Suallar:

Qapalı suallar adətən məhdud cavab seçimlərinə malikdir və konkret məlumat əldə etmək və ya cavabı təsdiqləmək üçün istifadə edilə bilər. Bu suallar adətən qısa və ya bir sözlü cavab tələb edir. Qapalı sualların bəzi nümunələri bunlardır: Hər hansı bir allergiyanız var? Bu gün sizin üçün yaxşı gündür? Hazırkı işinizdən razısınız mı?

Qapalı suallardan istifadə edərkən nəzərə alınmalı olan xüsusi məqamlar:

Məlumatı təsdiqləmək və ya aydınlaşdırmaq üçün qapalı suallardan istifadə edin. Bilin ki, qapalı suallar klient üçün məhdudlaşdırıcı ola bilər. Bu məlumatlara xüsusi ehtiyacınız olmadıqca sadə "bəli" və ya "yox" ilə cavablandırılmalı olan qapalı suallardan istifadə etməyin.

Afirmasiyalar (Təsdiqlər):

Bunlar fərdin güclü tərəflərini və dəyişiklik istiqamətində söylərini qəbul edən müsbət ifadələrdir. Təsdiqlər özünə inam və özünə hörmət yaratmağa kömək edə bilər.

Məsələn, "Həyatınızda dəyişikliklər etmək üçün ilk addımı atmaqda çox cəsarət göstərdiniz."

"Deyəsən, müsbət dəyişikliklər etmək üçün həqiqətən çox çalışmışınız."

"Mən sizin dürüstlüyünüzü və bu barədə danışmaq istəyinizi yüksək qiymətləndirirəm."

"Siz artıq müəyyən irəliləyiş əldə etmişiniz və bunu qeyd etməyə dəyər."

"Kömək axtarmaq çox cəsarət tələb edir, ona görə də bunu etiraf etmək istəyirəm."

Reflektiv dinləmə:

Bu, insanın dediklərini diqqətlə dinləməyi və eşitdiklərinizi əks etdirməyi əhatə edir. Bu, insanın eşitdiyini və başa düşüldüyünü hiss etməsinə kömək edə bilər. Məsələn, "Deyəsən, indiki vəziyyətinizdən məyus olursunuz".

Klient: "Mən özümü çox yorğun hiss edirəm və heç bir irəliləyiş əldə edə bilməyəcəyimi hiss edirəm." Sosial İşçi: "Deyəsən, həqiqətən mübarizə aparırsan və hazırda irəliyə doğru bir yol görmək çətin görünür."

Klient: "Ailəmin qayğısına qalmaq üçün kifayət qədər iş görmədiyim üçün narahatam".

Sosial İşçi: "Ailənilə çox maraqlanırsınız və onlar üçün əlinizdən gələni etdiyinizə əmin olmaq istəyirsiniz."

Klient: "Son vaxtlar özümü çox pis hiss edirəm və nə edəcəyimi bilmirəm."

Sosial İşçi: "Deyəsən, özünüzü həqiqətən çaşqım hiss edirsiniz və sanki işlər yaxşılaşmır."

Ümumiləşdirmə:

Bu, fərdin indiyə qədər söylədiklərinin ümumiləşdirilməsini əhatə edir. Bu, hər iki tərəfin prosesin eyni mərhələsində olmasını təmin etməyə kömək edə bilər və hər hansı anlaşılmazlığı aydınlaşdırmağa kömək edə bilər. Məsələn, "Deyəsən, siz bəzi dəyişikliklər etməyi düşünürsünüz, lakin potensial problemlər barədə də tərəddüd edirsiniz."

"Beləliklə, işdə çoxlu stresslə üzləşdiyinizi görürəm və onu necə idarə edəcəyinizi bilmirsiniz."

"Mənə dediklərinizdən belə görünür ki, partnyorunuzla münasibətləriniz gərginləşib və siz bunu yaxşılaşdırmağın yollarını tapmağa ümid edirsiniz."

"Siz narkomaniya ilə mübarizəniz haqqında çox şey paylaşırdınız və həyatınızı yoluna qoymaq üçün bəzi dəyişikliklər etməyə hazırsınız."

OARS Keys Nümunəsində

Nuray kolleci yeni bitirmiş və yerli firmaların birində marketing köməkçisi kimi ilk işinə başlayan 24 yaşlı bir qadındır. O, bir neçə ildir ki, narahatlıq və depressiya ilə mübarizə aparır, lakin heç vaxt peşəkar kömək almayıb. Onun simptomları son həftələrdə pisləşir və o, panik atakdan və yuxuya getməkdə çətinlik çəkir.

Açıq suallar:

Bu, insanın dediklərini diqqətlə dinləməyi və eşitdiklərinizi əks etdirməyi əhatə edir. Bu, insanın eşitdiyini və başa düşüldüyünü hiss etməsinə kömək edə bilər. Məsələn, "Deyəsən, indiki vəziyyətinizdən məyus olursunuz".

Klient: "Mən özümü çox yorğun hiss edirəm və heç bir irəliləyiş əldə edə bilməyəcəyimi hiss edirəm." Sosial İşçi: "Deyəsən, həqiqətən mübarizə aparırsan və hazırda irəliləməyə doğru bir yol görmək çətin görünür."

Klient: "Ailəmin qayğısına qalmaq üçün kifayət qədər iş görmədiyim üçün narahatam".

Sosial İşçi: "Ailənizlə çox maraqlanırsınız və onlar üçün əlinizdən gələni etdiyinizə əmin olmaq istəyirsiniz."

Klient: "Son vaxtlar özümü çox pis hiss edirəm və nə edəcəyimi bilmirəm."

Sosial İşçi: "Deyəsən, özünüzü həqiqətən çaşqın hiss edirsiniz və sanki işlər yaxşılaşmır."

Afirmasiyalar (Təsdiqlər):

Nuray öz hekayəsini bölüşərkən, Ramil başını yelləyir və Nurayın təcrübələrini dinlədiyini və təsdiq etdiyini göstərmək üçün təsdiqləyici sözlər təklif edir. "Deyəsən, son vaxtlar çox stress və təzyiqlə üzləşmişsiniz. Kömək almaq üçün əlinizi uzatmaq çox cəsarət tələb edir." Bu təsdiqlər Nurayın eşidildiyini və başa düşüldüyünü hiss etməsinə kömək edir, həmçinin onu hekayəsini paylaşmağı davam etdirməyə təşviq edir.

Reflektiv dinləmə:

Ramil Nurayın hekayəsini diqqətlə dinləyir və eşitdiklərini geri qaytarır. "Danışdıqlarınız panik atak və yatmaqda çətinlik çəkdiyiniz kimi səslənir və bu, işləmək və həyatdan həzz almaq qabiliyyətinizə təsir edir." Bu düşüncə Nuraya təcrübələrinin eşidildiyini və başa düşüldüyünü hiss etməyə kömək edir və həmçinin Ramilə Nurayın vəziyyətini daha dərinə düşməyə kömək edir.

Ümumiləşdirmə:

Nurayın hekayəsini dinlədikdən sonra Ramil Nurayın vəziyyətini düzgün başa düşməsinə təmin etmək üçün eşitdiklərini ümumiləşdirir. "Deyəsən, narahatlıq və depressiya ilə mübarizə aparırsınız və simptomlarınızı idarə etmək üçün dəstək axtarırsınız." Bu xülasə Nuraya özünü eşidilmiş və təsdiqlənmiş hiss etməyə kömək edir, həmçinin davamlı dəstək planının hazırlanması üçün zəmin yaradır.

Ramil və Nuray birlikdə terapiya və dərman variantları da daxil olmaqla davamlı dəstək planı hazırlamaq üzərində işləyirlər və Nurayın bu vaxt ərzində istifadə edə biləcəyi bəzi mübarizə üsullarını, məsələn, zehini məşqləri və istirahət üsullarını müəyyənləşdirirlər. Ramil Nurayın hissələrini və narahatlıqlarını araşdırmaqda ona dəstək olmaq və onun simptomlarının öhdəsindən gəlmək üçün strategiyalar hazırlamağa kömək etmək üçün sessiya boyu OARS bacarıqlarından istifadə etməyə davam edir.

OARS bacarıqlarından istifadə etməklə, Ramil Nuray üçün öz təcrübələrini araşdırmaq və simptomlarını idarə etmək üçün strategiyalar hazırlamaq üçün təhlükəsiz və dəstəkləyici mühit yarada bilər. Birgə davam edən işləri sayəsində Nuray öz mübarizələri haqqında daha çox məlumat əldə edə və psixi sağlamlığını və rifahını yaxşılaşdırmaq üçün lazım olan bacarıqları inkişaf etdirə bilər.

Klientlə görüşü zamanı necə davranmalıyıq

Sosial iş mü sahibəsi zamanı özünüzü peşəkar, maraqlanan və diqqətli kimi təqdim etmək vacibdir. Bədən diliniz maraq və güvən səviyyəniz haqqında çox şey ifadə edə bilər, buna görə də bu keyfiyyətləri çatdıracaq şəkildə oturmaq vacibdir. Sosial iş mü sahibəsi zamanı oturmaq üçün bəzi məsləhətlər:

Düz oturun: Düz oturmaq güvən və diqqəti ifadə edir. Kresloda əyilməkdən və ya arxaya söykənməkdən çəkinin, çünki bu, maraqsızlıq və ya cansıxıcılıq göstərə bilər.

Bir az irəli əyilmək: Bir az irəli əyilmək maraq və diqqəti ifadə edə bilər. Bununla belə, çox önə əyilməməyə diqqət yetirin, çünki bu, aqressiv və ya təzyiqli olaraq qəbul edilə bilər.

Əllərinizi qucağınızda və ya masanın üstündə saxlayın: Əllərinizi qucağınızda və ya masanın üstündə saxlamaq açıqlıq və qəbul ediciliyi ifadə edə bilər. Tez-Tez hərəkət etməkdən və ya əşyalarla oynamaqdan çəkinin, çünki bu, diqqətinizi yayındıra bilər.

Göz təmasını qoruyun: Klient ilə göz təmasını saxlamaq inam, səmimiyyət və diqqət haqqında qarşıya çox şey ötürə bilər. Bununla belə, aradığınız başqa istiqamətə baxmaq da faydalı ola bilər.

Qollarınızı və ya ayaqlarınızı çarpazlaşdırmaqdan çəkinin: Açıqlıq və qəbul edicilik göstərmək üçün qollarınızı və ayaqlarınızı çarpaz vəziyyətdə saxlamayın.

Sosial İşin Əsas Nəzəriyyələri

Sistemlər nəzəriyyəsi:

Bu nəzəriyyə hər şeyin bir-biri ilə əlaqəli olduğunu və fərdlərin daha geniş sosial və fiziki mühitlərindən təcrid olunmuş şəkildə başa düşülə bilməyəcəyini təklif edir. Sistemlər nəzəriyyəsi sosial işçilərə ailələr, təşkilatlar və icmalar daxilində mövcud olan mürəkkəb münasibətləri və dinamikani başa düşməyə və müsbət dəyişiklik yaratmaq üçün müxtəlif səviyyələrdə müdaxilə yollarını müəyyən etməyə kömək edir.

Sistemlər nəzəriyyəsi sistemin müxtəlif hissələrinin qarşılıqlı əlaqəsini və qarşılıqlı asılılığını vurğulayan fənlərarası nəzəriyyədir. Bu, hər şeyin bir-birinə bağlı olduğunu və fərdlərin daha geniş sosial və fiziki mühitlərindən təcrid olunmuş halda tam başa düşülə bilməyəcəyini göstərir.

Sistemlər nəzəriyyəsi həmçinin sosial işçilərə sistemin bir səviyyəsindəki dəyişikliklərin digər səviyyələrə necə təsir edə biləcəyini anlamağa kömək edir. Məsələn, ailənin dinamikasında baş verən dəyişikliklər uşağın məktəbdəki davranışına, təşkilatın siyasətindəki dəyişikliklər isə onun xidmət etdiyi şəxslərin həyatına təsir edə bilər.

Bütövlükdə, sistem nəzəriyyəsi sosial işçilər üçün dəyərli bir vasitədir, çünki o, onlara insan davranışının və sosial sistemlərin mürəkkəb və dinamik təbiətini anlamağa və müxtəlif səviyyələrdə təsirli olan müdaxilələri tərtib etməyə kömək edir.

Sistemlər nəzəriyyəsi daha böyük sosial və fiziki mühitlərdə mövcud olan sistemlərin bir neçə səviyyəsini müəyyən edir. Müxtəlif səviyyəli sistemlərə aşağıdakılar daxildir:

Mikrosistem: Mikrosistem fərdin ailəsi, dostları, məktəb və ya iş yeri kimi yaxın ətrafına aiddir. Mikrosistem yaşamasından istifadə edən sosial işçilər fərdin yaxın mühitində baş verən qarşılıqlı təsirlərə və əlaqələrə diqqət yetirirlər.

Mezosistem: Mezosistem müxtəlif mikrosistemlər arasında baş verən qarşılıqlı əlaqə və təsirlənmələrə aiddir. Məsələn, uşağın ailəsi ilə məktəbi arasındakı əlaqə mezosistemin bir hissəsidir. Mezosistem yaşamasından istifadə edən sosial işçilər fərdin ətraf mühitinin müxtəlif hissələri arasındakı əlaqələrə və qarşılıqlı təsirlərə diqqət yetirirlər.

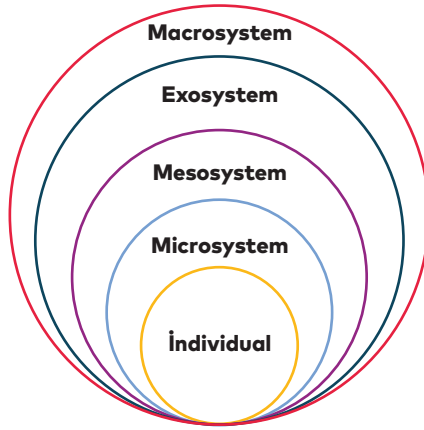
Ekosistem: Ekosistem, hökumət siyasətləri, mədəni normalar və iqtisadi şərtlər kimi fərdə dolayı təsir göstərən sosial və fiziki mühitlərə aiddir. Ekosistem yaşamasından istifadə edən sosial işçilər fərdin ətraf mühitinə təsir edən sosial, siyasi və iqtisadi sistemlərə diqqət yetirirlər.

Makrosistem: Makrosistem din, etnik mənsubiyyət və sosial sinif kimi fərdin təcrübələrini və inanclarını formalaşdıran daha geniş mədəni və sosial kontekstə istinad edir. Makrosistem yaşamasından istifadə edən sosial işçilər fərdin ətraf mühitinə təsir edən daha böyük mədəni və sosial sistemlərə diqqət yetirirlər.

Xronosistem: Xronosistem ailə strukturunda, sosial normalarda və texnologiyada baş verən dəyişikliklər kimi fərdin mühitində zamanla baş verən dəyişikliklərə aiddir. Xronosistem yaşamasından istifadə edən sosial işçilər zamanla dəyişikliklərin fərdin ətraf mühitinə və davranışına təsir yollarına diqqət yetirirlər.

Ümumilikdə, sistem nəzəriyyəsinin müxtəlif səviyyələrini başa düşmək sosial işçilərə müxtəlif səviyyələrdə problemləri həll edən müdaxilələr hazırlamağa və fərdlər və onların daha geniş sosial və fiziki mühitlərində müsbət dəyişiklikləri təşviq etməyə kömək edir.

Keys Nümunəsi

Nuray bu yaxınlarda işini itirmiş tənha anadır. O, dolanmaqda çətinlik çəkir və iki uşağını necə təmin edəcəyindən narahatdır.

Sistemlər nəzəriyyəsi yaşaması: Nurayın vəziyyətini başa düşmək üçün sistem nəzəriyyəsindən istifadə edən sosial işçi onun həyatına təsirin çoxsaylı səviyyələrini nəzərdən keçirəcək. Buraya aşağıdakılar daxildir:

Mikrosistem: Nurayın yaxın ətrafı, o cümlədən uşaqları ilə münasibətləri, yaşayış vəziyyəti və sosial dəstək şəbəkəsi.

Mesosistem: Nurayın mikrosisteminin müxtəlif hissələri arasındakı əlaqələr və təsirlər, məsələn, uşaqları ilə münasibətlərinin sosial dəstək şəbəkəsindən necə təsirləndiyi kimi.

Ekosistem: Nurayın həyatına təsir edən daha geniş sosial sistemlər, məsələn, əmək bazarı və sosial xidmətlərin mövcudluğu.

Makrosistem: Nurayın həyatına daha böyük mədəni və sosial təsirlər, məsələn, tənha analara münasibət və sosial rifah siyasətləri.

Sistem nəzəriyyəsindən istifadə edərək, sosial işçi bu təsir səviyyələrinin hər birinin Nurayın ailəsini təmin etmək qabiliyyətinə necə təsir etdiyini nəzərdən keçirəcək. Məsələn, onlar müəyyən edə bilirlər ki, Nurayın işinin olmaması əsas məsələdir, lakin buna onun məhdud sosial dəstək şəbəkəsi və onun ərazisində mövcud iş yerlərinin olmaması kimi digər amillər təsir edir.

Bu təhlilə əsaslanaraq, sosial işçi Nurayın vəziyyətinə təsirin müxtəlif səviyyələrini həll edən müdaxilələr hazırlayacaq. Bu, onu iş təlim proqramları ilə əlaqələndirmək, daha güclü sosial dəstək şəbəkəsi qurmağa kömək etmək və Nuray kimi tənha anaları daha yaxşı dəstəkləyə biləcək sosial rifah siyasətlərində dəyişikliklərin tərəfdarı ola bilər.

Ümumilikdə, Ceynin vəziyyətini başa düşmək üçün sistem nəzəriyyəsindən istifadə etməklə, sosial işçi onun həyatına təsirin çoxsaylı səviyyələrini əhatə edən daha əhatəli və effektiv müdaxilə planı hazırlaya bilər.

Keys 2: Emil məktəbdə davranış problemlərinə görə sosial işçiyə göndərilmiş 12 yaşlı bir oğlandır. O, tez-tez sinifdə dəcəllik edir və həmyaşıdları ilə bir neçə dəfə fiziki mübahisələrdə olub. Emilin valideynləri boşanıb, o, anası və iki kiçik bacısı ilə birlikdə yaşayır. Atası başqa Rusiyada yaşayır və ailəsi ilə əlaqəsi məhduddur.

Sistem nəzəriyyəsindən istifadə edən sosial işçi Emilin davranışına təsirin müxtəlif səviyyələrini nəzərdən keçirəcək

Mikrosistem: Emilin yaxın ətrafı, o cümlədən anası, qardaşları və məktəbdəki həmyaşıdları ilə münasibətləri.

Mesosistem: Emilin mikrosisteminin müxtəlif hissələri arasında əlaqələr və təsirləri, məsələn, anası ilə münasibətinin atası ilə münasibətindən necə təsirləndiyi kimi.

Ekosistem: Emilin həyatına təsir edən daha geniş sosial sistemlər, məsələn, məktəb sistemi və onun icmasında psixi sağlamlıq xidmətlərinin mövcudluğu.

Makrosistem: Emilin həyatına daha böyük mədəni və ictimai təsirlər, məsələn, kişiliyə və zorbalığa münasibət.

Sistem nəzəriyyəsindən istifadə edərək, sosial işçi bu təsir səviyyələrinin hər birinin Emilin davranışına necə təsir etdiyini nəzərdən keçirəcək. Məsələn, onlar müəyyən edə bilirlər ki, Emilin davranış problemləri valideynlərinin boşanması və nəticədə ev həyatındakı qeyri-sabitlik, eləcə də məktəbdəki həmyaşıdları ilə uyğunlaşmaq uğrunda mübarizəsi ilə bağlıdır.

Bu təhlilə əsaslanaraq, sosial işçi Emilin davranışına təsirin müxtəlif səviyyələrinə cavab verən müdaxilələr hazırlayacaq. Bu, Emilə valideynlərinin boşanması ilə bağlı hissələrini idarə etməsinə kömək etmək üçün fərdi terapiya, ünsiyyəti yaxşılaşdırmaq və ailə daxilində münaqişələri azaltmaq üçün ailə terapiyası və Emilə akademik və sosial sahədə uğur qazanmağa kömək etmək üçün məktəb sistemindən dəstək ola bilər.

Bütövlükdə, Emilin davranışını başa düşmək üçün sistem nəzəriyyəsindən istifadə etməklə sosial işçi onun həyatına çoxsaylı təsir səviyyələrini əhatə edən daha əhatəli və effektiv müdaxilə planı hazırlaya bilər. Bu yanaşma qəbul edir ki, davranış problemləri tək-cə fərdi amillərin nəticəsi deyil, həm də ətraf mühit və sosial amillərin geniş spektrindən təsirlənir.

Ekoloji perspektiv:

Sistem nəzəriyyəsi kimi, ekoloji perspektiv fərdlərin və onların ətraf mühitinin qarşılıqlı əlaqəsini vurğulayır. O, fərdlərin daha geniş sosial və fiziki kontekstdə yerləşdiyini və onların təcrübə və davranışlarının bu kontekstdə formalaşdığını qəbul edir. Ekoloji perspektivdən istifadə edən sosial işçilər fərdlər, onların ətraf mühiti və onlara təsir edən sistemlər arasındakı əlaqələri görə bilirlər.

Ekoloji perspektiv, fərdlər və onların fiziki, sosial və mədəni mühitləri arasında qarşılıqlı əlaqənin dərk edilməsinin vacibliyini vurğulayan sosial işdə istifadə olunan nəzəri çərçivədir. Bu, fərdlərin öz mühiti tərəfindən formalaşdığına və fərdlərlə ətraf mühit arasında uyğunsuzluq olduqda sosial problemlərin ortaya çıxdığına inanır.

Ekoloji perspektiv fərdi davranışa və sosial nəticələrə təsir edən çoxsaylı amilləri müəyyən etmək üçün fərdi, mikro, mezo, ekzo və makro səviyyələr daxil olmaqla müxtəlif təhlil səviyyələrini nəzərdən keçirir. O qəbul edir ki, sosial problemlər tək-cə fərdi xüsusiyyətlərdən deyil, həm də fərdlərin yaşadıkları fiziki, sosial və mədəni mühitdən yaranır. Ekoloji perspektivdən istifadə edən sosial işçilər fərdlər və onların ətraf mühiti arasındakı qarşılıqlı əlaqəyə və fərdi və kollektiv rifahı yaxşılaşdırmaq üçün bu qarşılıqlı əlaqələrin necə dəyişdirilə biləcəyinə diqqət yetirirlər.

Ekoloji perspektiv tez-tez icmaların və fərdlərin rifahını təşviq etmək üçün icma inkişafı və sosial planlaşdırmada istifadə olunur. Bu perspektivdən istifadə edən sosial işçilər müsbət inkişafı dəstəkləyən, sosial bərabərsizlikləri azaldan və sosial ədaləti təşviq edən mühitlər yaratmaq üçün işləyə bilirlər. Onlar həmçinin sosial və fiziki mühitlərini yaxşılaşdırma biləcək resursları müəyyən etmək və səfərbər etmək üçün fərdlər və icmalarla əməkdaşlıq edə bilirlər.

Ümumilikdə, ekoloji perspektiv sosial işçilər üçün dəyərli vasitədir, çünki o, fərdlərin yaşadıkları sosial və fiziki konteksti və fərdi və kollektiv rifahı yaxşılaşdırmaq üçün bu kontekstin dəyişdirilə biləcəyi yolları nəzərə almağın vacibliyini vurğulayır. Bu, mürəkkəb sosial problemləri başa düşmək və bu problemlərə töhfə verən əsas sosial, iqtisadi və ekoloji amilləri həll edən müdaxilələrin layihələndirilməsi üçün effektiv çərçivədir.

Keys: Emil yaxınlarda ailəsi və dostlarına "came out " edən 30 yaşlı transgendor kişidir. Hal-hazırda o, işləmək və əlaqə qurmaq qabiliyyətinə təsir edən əhəmiyyətli narahatlıq və depressiya yaşayır.

Ekoloji perspektiv Emilin təcrübəsinin LGBTIQA+ fərdlərinə qarşı ictimai münasibət və ayrı-seçkilik tərəfindən necə formalaşdığını nəzərə alır. Buraya aşağıdakılar daxildir:

Mikrosistem: Emilin yaxın ətrafı, o cümlədən ailəsi, dostları və tibb işçiləri ilə münasibətləri.

Mesosistem: Emilin mikrosisteminin müxtəlif hissələri arasındakı əlaqələr və təsirləri, məsələn, onun ailəsi ilə münasibətinin onun səhiyyə təminatçılarının münasibətindən necə təsirlənməsi.

Ekosistem: Transgender şəxslərin hüquqlarına və LGBTIQA+ uyğun səhiyyə xidmətlərinin mövcudluğuna təsir edən qanunlar və siyasətlər kimi Emilin həyatına təsir edən geniş sosial sistemlər.

Makrosistem: Emilin həyatına daha böyük mədəni və sosial təsirlər, məsələn, cins və cinsiyətə qarşı cəmiyyətin münasibəti.

Ekoloji perspektivdən istifadə edərək, sosial işçi bu təsir səviyyələrinin hər birinin Emilin transeksual bir insan kimi təcrübəsinə necə təsir etdiyini nəzərdən keçirəcək. Məsələn, onlar müəyyən edə bilərlər ki, Emilin narahatlığı və depressiyası onun ailəsi və dostları tərəfindən qəbul edilməməsi və dəstəyinin olmaması, eləcə də səhiyyə xidmətlərindən istifadə zamanı üzləşə biləcəyi ayrı-seçkilik ilə bağlıdır.

Bu təhlilə əsaslanaraq, sosial işçi Emilin vəziyyətinə təsirin müxtəlif səviyyələrinə cavab verən müdaxilələr hazırlayacaq. Bu, Emilə ayrı-seçkiliyin və sosial təcridin psixoloji təsirinin öhdəsindən gəlməyə kömək etmək üçün fərdi terapiya, ünsiyyəti yaxşılaşdırmaq və ailədaxili münaqişələri azaltmaq üçün ailə terapiyası və öz ərazisində LGBTIQA+ a uyğun səhiyyə xidmətlərinin təbliğini əhatə edə bilər.

Ümumilikdə, Emilin vəziyyətini başa düşmək üçün LGBTIQA+ perspektivindən istifadə etməklə sosial işçi onun həyatına çoxsaylı təsir səviyyələrinə toxunan daha əhatəli və effektiv müdaxilə planı hazırlaya bilər. Bu yanaşma qəbul edir ki, gender və cinsi kimliklə bağlı məsələlər təkcə fərdi amillərin nəticəsi deyil, həm də LGBTIQA+ fərdlərinə qarşı cəmiyyətin münasibəti və ayrı-seçkiliyi ilə formalaşır.

Sosial öyrənmə nəzəriyyəsi

Sosial öyrənmə nəzəriyyəsi insan davranışının öyrənilməsi və inkişafında müşahidə və modelləşdirmənin əhəmiyyətini vurğulayan psixoloji nəzəriyyədir. Bu, fərdlərin başqalarının davranışlarını müşahidə edərək və təqlid edərək öyrəndiyini və bu davranışların formalaşmasında gücləndirmə və cəzanın əsas rol oynadığını göstərir.

Sosial işdə, sosial öyrənmə nəzəriyyəsi tez-tez asılılıq, təcavüz və cinayət davranışı kimi problemləli davranışları başa düşmək və həll etmək üçün istifadə olunur. Sosial öyrənmə nəzəriyyəsindən istifadə edən sosial işçilər bu davranışlara töhfə verən sosial və ətraf mühit amillərinin müəyyən edilməsinə və fərdlərin daha müsbət davranışları öyrənməsinə və mənimsəməsinə kömək edə biləcək müdaxilələrin inkişafına diqqət yetirirlər.

Sosial öyrənmə nəzəriyyəsindən istifadə edən sosial işçilər fərdlərə yeni bacarıq və davranışlar öyrətmək üçün modelləşdirmə və rol oynama kimi üsullardan istifadə edə bilirlər. Onlar həmçinin müsbət davranışları gücləndirmək və mənfi davranışlardan çəkəndirmək üçün mükafatlar və cəzalar kimi gücləndirici üsullardan istifadə edə bilirlər.

Bütövlükdə, sosial öyrənmə nəzəriyyəsi sosial işçilər üçün dəyərli bir vasitədir, çünki o, onlara fərdlərin davranışları öyrənmə və qəbul etmə yollarını başa düşməyə və müsbət davranış dəyişikliyinə təşviq etməkdə təsirli olan müdaxilələri tərtib etməyə kömək edir. Sosial işçilər problemləli davranışlara kömək edən əsas sosial və ətraf mühit amillərini müəyyən edərək və onlara müraciət etməklə fərdlərə daha müsbət və uyğunlaşa bilən davranışlar inkişaf etdirməyə və onların ümumi rifahını yaxşılaşdırmağa kömək edə bilər.

Keys: Nuray qəzəbi idarə etmə problemləri ilə mübarizə aparan 14 yaşlı bir qızıdır. O, tez-tez valideynləri və müəllimləri ilə mübahisə edir və aqressiv davranışına görə bir neçə dəfə məktəbdən uzaqlaşdırılıb.

Sosial öyrənmə nəzəriyyəsi yanaşması: Sosial öyrənmə nəzəriyyəsi davranışın başqalarının davranışlarının, eləcə də ondan sonrakı nəticələrin müşahidəsi və modelləşdirilməsi yolu ilə öyrənilməsinə təklif edir. Bu nəzəriyyəyə görə, Nurayın aqressiv davranışı başqalarını müşahidə etməkdən və/yaxud belə davranış nümayiş etdirərkən müsbət nəticələr əldə etməkdən (diqqət və ya cəzadan yayınma kimi) öyrənilmiş ola bilər.

Nurayın davranışını sosial öyrənmə nəzəriyyəsi nöqtəyi-nəzərindən başa düşmək üçün sosial işçi onun davranışına təsir edə biləcək müxtəlif amilləri nəzərdən keçirəcək, o cümlədən:

Müşahidə yolu ilə öyrənmə: Nuray öz mühitində həmyaşdqları, ailə üzvləri və hətta mediadakı personajlar kimi oxşar davranış nümayiş etdirən başqalarını müşahidə edərək aqressiv davranışı öyrənmiş ola bilər.

Möhkəmləndirmə: Nurayın aqressiv davranışı diqqət və ya mənfi nəticələrdən qaçmaq kimi sonrakı müsbət nəticələrlə gücləndirilmiş ola bilər.

Möhkəmləndirmə sosial öyrənmə nəzəriyyəsində bir davranışdan sonra gələn nəticələrə istinad edən və həmin davranışın təkrarlanma ehtimalına təsir edə bilən bir anlayışdır. Möhkəmləndirmənin iki növü var: müsbət möhkəmləndirmə (mükafatlar) və mənfi möhkəmləndirmə (xoşagəlməz stimulun aradan qaldırılması).

Müsbət gücləndirmə: Bu, davranışın ardınca müsbət nəticə və ya mükafatla müşayiət olunan zaman baş verir ki, bu da həmin davranışın gələcəkdə təkrarlanma ehtimalını artırır. Məsələn, Nuray aqressiv davrandığı zaman dostlarının diqqətini çəkib təriflənsə, gələcəkdə bu davranışı təkrar göstərmə ehtimalı daha yüksək ola bilər.

Mənfi gücləndirmə: Məsələn, Nuray aqressiv davranış nümayiş etdirməklə evdə problemə düşməkdən qaçarsa, gələcəkdə bu davranışı göstərmə ehtimalı daha yüksək ola bilər.

Cəza: Nuray aqressiv davranışına görə ardıcıl və uyğun cəza görməmiş ola bilər ki, bu da onu bunun məqbul və ya ciddi bir problem olmadığına inandırır.

Sosial öyrənmə nəzəriyyəsindən istifadə edərək, sosial işçi Nurayın aqressiv davranışının potensial mənbələrini müəyyən edəcək və bu amilləri aradan qaldıran müdaxilələri dizayn edəcək. Bu, Nuraya alternativ, emosiyalarını ifadə etmək və problemi həll etmək üçün müsbət yolları öyrətmək, həmçinin aqressiv davranış üçün ardıcıl və uyğun nəticələr hazırlamaq üçün valideynləri və müəllimləri ilə işləməyi əhatə edə bilər.

Sosial işçi, həmçinin terapiya seansları zamanı müsbət münəqqişlərin həlli bacarıqlarının modelləşdirilməsi və ya Nurayın təqlid edə biləcəyi digər insanlarda müsbət davranışları göstərməsi kimi Nurayın müşahidə etməsi üçün uyğun davranışı modelləşdirməyi də nəzərdən keçirə bilər.

Ümumilikdə, Nurayın davranışını başa düşmək üçün sosial öyrənmə nəzəriyyəsindən istifadə etməklə, sosial işçi onun aqressiv davranışına töhfə verən çoxsaylı amilləri əhatə edən daha əhatəli və effektiv müdaxilə planı hazırlaya bilər. Bu yanaşma davranışın müxtəlif ətraf mühit və sosial amillər vasitəsilə öyrənildiyini və bu amillərin müsbət davranış dəyişikliyinə təşviq etmək üçün məqsədyönlü müdaxilələr vasitəsilə həll edilə biləcəyini qəbul edir.

Koqnitiv-davranış nəzəriyyəsi

Koqnitiv-davranış nəzəriyyəsi düşüncələrimizin, hisslərimizin və davranışlarımızın bir-biri ilə necə əlaqəli olduğuna və bir-birinə necə təsir etdiyinə diqqət yetirən psixoloji perspektivdir. Mənfi və ya irrasional düşüncə və inancların mənfi emosiya və davranışlara səbəb ola biləcəyini və bu düşüncə tərzinin dəyişdirilməsinin duyğu və davranışlarda müsbət dəyişikliklərə səbəb ola biləcəyini irəli sürür.

Koqnitiv-davranış nəzəriyyəsində terapevt mənfi və ya təhrif olunmuş fikir və inancları müəyyən etmək və onlara etiraz etmək, onları daha dəqiq və uyğunlaşanlarla əvəz etmək üçün klient ilə əməkdaşlıq edir. Sosial işçi həmçinin klientə çətin emosiyalar və vəziyyətləri idarə etmək üçün mübarizə bacarıqları və strategiyaları inkişaf etdirməyə kömək edir.

Keys

Nuray adlı klient depressiya ilə mübarizə aparır və özünü dostlarından və ailəsindən təcrid edir. Koqnitiv-davranışçı terapiya vasitəsilə Nuray və onun sosial işçisi onun depressiyasına səbəb olan "Heç kim mənimlə maraqlanmır" və ya "Mən dostluq edəcək qədər yaxşı deyiləm" kimi mənfi düşüncələri və inancları müəyyən etmək üçün birlikdə işləyə bilər.

Sosial işçi daha sonra Nurayı bu düşüncələrə meydan oxumağa və yenidən qurmağa kömək edəcək, onu onların lehinə və əleyhinə dəlilləri nəzərdən keçirməyə və "Mənimlə maraqlanan və mənimlə vaxt keçirmək istəyən insanlar var" kimi daha dəqiq və uyğunlaşa bilən fikirlər inkişaf etdirməyə təşviq edəcək. və ya "Məni yaxşı dost edən çoxlu müsbət keyfiyyətlərim var".

Sosial işçi həm də Nuray ilə birlikdə sosial tədbirlərə qatılmaq üçün hədəflər təyin etmək və ya görüş təyin etmək üçün dostuna müraciət etmək kimi sosial əlaqəni artırmaq üçün davranış strategiyalarını inkişaf etdirə bilər. Sosial işçi Nuraya bu davranışlar üçün potensial maneələri müəyyən etməkdə və onları aradan qaldırmaq üçün strategiyalar hazırlamaqda kömək edəcək, məsələn, iddialılıq bacarıqlarını tətbiq etmək və ya sosial tədbirdə iştirak etmək üçün addımları daha kiçik, idarə oluna bilən vəzifələrə bölmək kimi.

Bu idrak və davranış müdaxilələri vasitəsilə sosial işçi Nuraya mənfi düşüncə tərzini dəyişməyə və onun əhval-ruhiyyəsinin və ümumi rifahının yaxşılaşmasına töhfə verə biləcək sosial əlaqəsini artırmağa kömək etməyi hədəfləyəcək.

Güclü tərəflərə əsaslanan yanaşma

Güclü tərəflərə əsaslanan perspektiv sosial işə yanaşmadır ki, bu da fərdlərin və icmaların çatışmazlıqları və zəiflikləri deyil, onların özünə məxsus güclü tərəflərinə və resurslarına diqqət yetirir. Bu perspektiv qəbul edir ki, insanlar öz problemləri və ya çətinlikləri ilə deyil, potensialları və maneələri dəf etmək bacarığı ilə müəyyən edilir.

Sosial iş kontekstində güclü tərəflərə əsaslanan perspektiv müxtəlif şərait və vəziyyətlərdə tətbiq oluna bilər. Məsələn, evsizliyi olan bir ailə ilə işləyən sosial işçi onlara bacarıqlar, əlaqələr və dəstək şəbəkələri kimi mövcud resurslarını müəyyən etmək və onların mənzil ehtiyaclarını həll etmək üçün bu güclü tərəfləri inkişaf etdirmək üçün güclü tərəflərə əsaslanan yanaşmadan istifadə edə bilər.

Güclü tərəflərə əsaslanan yanaşmadan istifadə edən sosial işçi də klientərini hədəflər qoymağa və zəif tərəflərinə deyil, güclü tərəflərinə diqqət yetirən fəaliyyət planları hazırlamağa təşviq edə bilər. Məsələn, asılılıq ilə mübarizə aparan bir klinet ilə işləyən sosial işçi onlara möhkəmlik və qətiyyət kimi güclü tərəflərini müəyyən etməyə kömək edə bilər və bu güclü tərəflərdən sağalma planı hazırlamaq üçün istifadə edə bilər.

Güclü tərəflərə əsaslanan perspektiv hər bir fərdin və cəmiyyətin müsbət dəyişikliyi təşviq etmək üçün istifadə edilə bilən unikal güclü tərəflərə və resurslara malik olması ideyasına əsaslanır. Bu güclü tərəflərə diqqət yetirərək və onlara əsaslanaraq, sosial işçilər klientlərinə məqsədlərinə çatmaqda və onların ümumi rifahını yaxşılaşdırmaqda kömək edə bilərlər.

Keys: Nuray 35 yaşlı qadındır, ona son vaxtlar xroniki xəstəlik diaqnozu qoyulub. O, diaqnozu ilə barışmaqda çətinlik çəkir və səhhətinin vəziyyətini idarə etmək perspektivi ilə sızılır. Nurayın dəstəkləyən ailəsi və dostları var, lakin o, onları yükləmək istəmədiyi üçün onlardan kömək istəməkdən çəkinir.

Güclü tərəflərə əsaslanan sosial işçi Nurayın vəziyyətinə onun mövcud güclü tərəflərini və resurslarını müəyyən etməklə yanaşır. Məsələn, Nurayın müsbət münasibəti, yaxşı yumor hissi və güclü iş etikasına ola bilər. O, həmçinin yaxşı ünsiyyət bacarıqlarına və öyrənməyə hazır ola bilər.

Sosial işçi Nurayla birlikdə onun güclü tərəflərini müəyyən etməyə və çətinliklərinin öhdəsindən gəlmək üçün bu güclü tərəfləri inkişaf etdirməyə kömək edəcəkdir. Məsələn, sosial işçi Nuraya müsbət münasibəti və öyrənmək istəyi kimi güclü tərəflərinə diqqət yetirən sağlamlıq vəziyyətini idarə etmək üçün plan hazırlamağa kömək edə bilər. Sosial işçi həmçinin Nuraya öz icmasında dəstək qrupları və ya müdafiə təşkilatları kimi onu dəstəkləyə biləcək resursları müəyyən etməyə kömək edə bilər.

Bütün proses boyu sosial işçi Nurayı güclü tərəflərinə diqqət yetirməyə və məqsədlərinə çatmaq üçün onlara əsaslanmağa təşviq edərdi. Sosial işçi Nuraya ehtiyac duyduğu zaman ailəsindən və dostlarından kömək istəməyin düzgün olmadığını başa düşməyə də kömək edəcək. Bununla, sosial işçi Nurayı güclənmiş və motivasiyalı hiss etməyə kömək edəcək ki, bu da onun ümumi rifahını yaxşılaşdırma və uğur şansını artırma bilər.

Kəsişmə nəzəriyyəsi

Kəsişmə irqçilik, cinsiyyətçilik, homofobiya, maneələr və klassizm kimi sosial bərabərsizliyin müxtəlif formalarının bir-biri ilə necə kəsişdiyini və qarşılıqlı əlaqədə olduğunu və çoxsaylı təcrid olunmuş qrupların bir hissəsi olan fərdlər üçün unikal təzyiq və imtiyaz təcrübələrini yaratdığını vurğulayan nəzəri çərçivədir. . Başqa sözlə, kəsişmə insanların şəxsiyyətlərinin və təcrübələrinin çoxsaylı sosial kateqoriyaların kəsişməsi nəticəsində formalaşdığını və onların təzyiq və imtiyaz təcrübələrinin mürəkkəb və bir-biri ilə əlaqəli olduğunu qəbul edir.

Məsələn, əlil olan qaradərili qadın irqinə, cinsinə və əlillik statusuna görə ayrı-seçkilik və marjinalaşma ilə üzləşə bilər ki, bu da resurslara və imkanlara çıxış üçün unikal problemlər və maneələr yarada bilər. Eynilə, həm də ağdərili bir insan olan transseksual şəxs cinsi kimliyinə, irqinə və sosial-iqtisadi vəziyyətinə görə ayrı-seçkiliyə məruz qala bilər ki, bu da onların psixi və fiziki sağlamlığına, mənzil təminatına, məşğulluğuna və həyatının digər sahələrinə təsir göstərə bilər.

Kəsişmə sosial işçilərin öz işlərinə insanların həyatında sosial bərabərsizliyin fəaliyyət göstərdiyi mürəkkəb və bir-biri ilə əlaqəli yollara diqqətli yanaşmaq ehtiyacını vurğulayır. Bu o deməkdir ki, sosial işçilər klientlərinin malik ola biləcəyi çoxsaylı kimliklər və təcrübələrdən xəbərdar olmalı və müxtəlif təzyiq və imtiyaz formalarının onların həyatına təsir edə biləcəyi yolları tanımalıdır. Bununla, sosial işçilər klientlərinin ehtiyaclarını və narahatlıqlarını daha yaxşı başa düşə və həll edə, daha inklüziv və ədalətli icmalar yaratmaq üçün çalışa bilərlər.

Koqnitiv Davranış Nəzəriyyəsi (CBT)

Koqnitiv Davranış Nəzəriyyəsi (CBT) 1960-cı illərdə Aaron Beck tərəfindən hazırlanmış və insanın düşüncələri, hissləri və davranışları arasındakı əlaqəyə yönəlmiş terapevtik yanaşmadır. CBT, mənfi və ya irrasional düşüncələrin mənfi duyğulara və davranışlara təsir edə biləcəyini və bu düşüncələrə meydan oxuyaraq və dəyişdirərək fərdlərin emosional rifahını yaxşılaşdırma və müsbət davranış dəyişikliyinə nail ola biləcəyini təklif edir.

CBT fərdlərin birbaşa hadisələrin özlərindən deyil, həmin hadisələri şərh və qavrayışından təsirləndiyi fikrinə əsaslanır. Buna görə də, mənfi düşüncələri müəyyən edərək və dəyişdirərək, fərdlər əhval-ruhiyyələrini və davranışlarını yaxşılaşdırma bilərlər.

CBT adətən terapiyaya birgə və strukturlaşdırılmış yanaşmanı əhatə edir, burada terapevt mənfi düşüncə nümunələrini müəyyən etmək, bu düşüncələrə meydan oxumaq və daha balanslı və real düşüncəni inkişaf etdirmək üçün klientlə işləyir. CBT tez-tez klientlərə gündəlik həyatlarında yeni düşüncə nümunələri və davranışlar tətbiq etmələrinə kömək etmək üçün ev tapşırıqları və digər praktiki məşqləri əhatə edir.

CBT anksiyete pozğunluğu, depressiya və Post Travmatik Stress Pozğuntusu (PTSP) daxil olmaqla müxtəlif psixi sağlamlıq vəziyyətlərinin müalicəsində geniş istifadə edilmişdir. O, həmçinin maddə alılığını, qidalanma pozuntuları və digər davranış və emosional problemlərin müalicəsində istifadə edilmişdir. CBT-nin güclü tərəflərindən biri dəlillərə əsaslanan müalicə yanaşmasıdır, yəni ciddi şəkildə sınaqdan keçirilmiş və çoxsaylı klinik sınaqlarda effektivliyi nümayiş etdirilmişdir. CBT digər terapiya formaları ilə müqayisədə nisbətən qısamüddətli və sərfəli olduğu da müəyyən edilmişdir.

Sosial işdə CBT klientlərə mübarizə strategiyalarını inkişaf etdirmək, onların emosional rifahını yaxşılaşdırmaq və müsbət davranış dəyişikliyinə nail olmaqda kömək etmək üçün faydalı bir vasitə ola bilər. Sosial işçilər CBT-dən klientlərə özləri, vəziyyətləri və ya ətraf mühitləri haqqında mənfi fikir və inancları qarşı çıxmaqda kömək etmək və stress, narahatlıq və digər emosional və davranış problemlərini idarə etmək üçün yeni strategiyalar hazırlamaq üçün istifadə edə bilərlər. CBT-ni öz təcrübəsinə daxil etməklə, sosial işçilər müsbət nəticələr əldə etməyə və onların ümumi həyat keyfiyyətini yaxşılaşdırmağa kömək edə bilər.

Etik Dilemma

Sosial işdə etik dilemma sosial işçinin ən yaxşı hərəkət yolu haqqında qərar verməli olduğu bir vəziyyətdir, lakin bir-birinə zidd olan dəyərlər, prinsiplər və ya öhdəliklər var ki, bu da düzgün işin müəyyən edilməsini çətinləşdirir.

Bu dilemmalar müxtəlif vəziyyətlərdə yarana bilər, məsələn, sosial işçi özünə və ya başqalarına zərər verə biləcək qərarlar qəbul edən klientlə işləyərkən, sosial işçi ilə klientlə arasında maraqlar toqquşması olduqda və ya klientin ən yaxşı maraqları ilə ziddiyyət təşkil edən hüquqi və ya etik öhdəlikdir.

Sosial işdə etik dilemmaların həlli dəyərlərin, prinsiplərin və öhdəliklərin diqqətlə nəzərdən keçirilməsini, həmçinin sosial iş peşəsini tənzimləyən hüquqi və etik standartların başa düşülməsini tələb edir. Sosial işçilər üçün etik nəzəriyyə və praktikada möhkəm təməl malik olmaları, habelə onlara mürəkkəb etik dilemmaların öhdəsindən gəlməkdə kömək etmək üçün nəzarət və məsləhətləşmələrə çıxış əldə etmək vacibdir.

Keys Menecment Nədir?

Keys idarəetməsi sosial iş təcrübəsinin mühüm komponentidir və ehtiyacı olan klientlərə xidmətlərin əlaqələndirilməsini və çatdırılmasını əhatə edir. Keys menecmentin məqsədi klientin rifahını və həyat keyfiyyətini artırmaq, eyni zamanda xidmətlərin səmərəli və vaxtında çatdırılmasını təmin etməkdir.

Effektiv işin idarə edilməsi bir sıra vəzifələri əhatə edir, o cümlədən:

Qiymətləndirmə: Klientin ehtiyaclarının, güclü tərəflərinin və resurslarının hərtərəfli və davamlı qiymətləndirilməsi işin effektiv idarə edilməsi üçün vacibdir. Bura klientin fiziki, emosional, sosial və ətraf mühit şəraiti haqqında məlumatların toplanması daxildir.

Xidmətin Planlaşdırılması: Qiymətləndirməyə əsaslanaraq, sosial işçi klientin məqsəd və vəzifələrini əks etdirən hərtərəfli xidmət planı hazırlayır, ehtiyac duyulan xidmətləri və resursları müəyyən edir və çatdırılma üçün vaxt cədvəlini müəyyən edir.

Xidmətlərin Koordinasiyası: Keys menecer kimi sosial işçilər klientlərin adından xidmətlərin əlaqələndirilməsinə cavabdehirlər, bura müvafiq resursların və xidmət təminatçılarının müəyyən edilməsi, görüşlərin və daşınmaların təşkili və xidmətlərin planlaşdırıldığı kimi çatdırılmasını təmin etmək üçün izləmə daxildir.

Monitoring və Qiymətləndirmə: Keys menecer kimi sosial işçilər klientlərin məqsədlərinə çatmaq yolunda irəliləyişini davamlı olaraq izləyir və ehtiyac olduqda xidmət planına düzəlişlər edir. Onlar həmçinin göstərilən xidmətlərin effektivliyini qiymətləndirir və müvafiq dəyişikliklər üçün tövsiyələr verirlər.

Müvəkillik: Keys menecer kimi sosial işçilər klientləri üçün ictimai vəkil kimi çıxış edərək, onların hüquqlarına hörmət edilməsini və məqsədlərinə çatmaq üçün lazım olan xidmətləri və resursları almasını təmin etmək üçün çalışırlar.

Effektiv işin idarə edilməsi güclü ünsiyyət və əməkdaşlıq bacarıqlarını, həmçinin müştərinin vəziyyətinə təsir edən sosial, iqtisadi və mədəni amilləri dərinləndirərək dərk etməyi tələb edir. O, həmçinin mürəkkəb sistemlərdə işləmək və bürokratik prosesləri idarə etmək bacarığını tələb edir.

Ümumilikdə, keys menecment sosial iş alətlər qutusunda mühüm vasitədir və ehtiyacı olan klientlərin rifahının və həyat keyfiyyətinin yüksəldilməsində mühüm rol oynayır.

Keys: Emil 32 yaşlı kişidir və işdə çətinliklər üzündən işəgötürən tərəfindən sosial işçiyə göndərilib. Emil iş yükündən narahat və əsəbi olduğunu və tapşırıqları yerinə yetirməkdə çətinlik çəkdiyini bildirir. O, həmçinin iş yoldaşlarından təcrid olunmuş və əlaqəsi kəsilmiş hiss etdiyini bildirir ki, bu da tənhalıq hisslərinə və özünə hörmətin azalmasına səbəb olur.

Müdaxilə addımları:

Addım 1: Əlaqə qurun və klientin vəziyyətini qiymətləndirin.

Emilin qəbulunu aparan sosial işçi, onun fikir və hisslərini ifadə etməsi üçün təhlükəsiz və mühakimə olunmayan bir mühit yaratmaqla onunla münasibət qurur. Sosial işçi Emildən onun əlamətlərini, onun mənfi düşüncə və hisslərinə səbəb olan amilləri soruşur. Sosial işçi Emilin işini, münasibətlərini və gündəlik iş rejimini soruşaraq onun vəziyyətini qiymətləndirir.

Addım 2: Mənfi düşüncə nümunələrini müəyyənləşdirin.

Sosial işçi və Emil birlikdə Emilin "Mən kifayət qədər yaxşı deyiləm", "Uğursuz dünyadan köçəcəm" və "Məni heç kim sevmir" kimi mənfi düşüncə tərzini müəyyən etmək üçün işləyirlər. Sosial işçi Emilə bu mənfi düşüncələrin onun narahatlığına və özünə hörmətinin aşağı olmasına təsir etdiyini başa düşməyə kömək edir.

Addım 3: Mənfi düşüncələrə meydan oxuyun.

Sosial işçi Emildən bu fikirləri dəstəkləmək və ya ziddiyyət təşkil etmək üçün dəlillər təqdim etməsini xahiş edərək onun mənfi fikirləri ilə mübarizə aparmağa kömək edir. Məsələn, sosial işçi Emildən onun kifayət qədər yaxşı olmadığına dair sübut və keçmişdə uğur qazandığını sübut etməsini xahiş edir. Sosial işçi Emilin "Mənim bəzi güclü və zəif tərəflərim var", "Performansımı yaxşılaşdırmaq üçün çox çalışıram" kimi daha balanslı və real düşüncələr inkişaf etdirməsinə kömək edir.

Addım 4: Mübarizə strategiyalarını inkişaf etdirin.

Sosial işçi Emilin mənfi düşüncələrini və hisslərini idarə etmək üçün mübarizə strategiyalarını inkişaf etdirməyə kömək edir. Sosial işçi Emilə dərin nəfəs alma və vizuallaşdırma kimi rahatlama üsullarını öyrədir. Sosial işçi, həmçinin Emili idman və sağlam qidalanma kimi özünə qulluq fəaliyyətləri ilə məşğul olmağa, dostlarından və ailəsindən sosial dəstək almağa təşviq edir.

Addım 5: İnkişaf prosesinə nəzarət edin və müdaxilələri tənzimləyin.

Sosial işçi Emilin zamanla irəliləyişinə nəzarət edir və lazım gəldikdə müdaxilələri tənzimləyir. Sosial işçi mənfi düşüncələrə meydan oxumaq və müsbət mübarizə strategiyaları hazırlamaq üçün Emillə işləməyə davam edir. Sosial işçi, həmçinin Emili özü üçün məqsədlər qoymağa və onlara nail olmaq üçün, məsələn, iş performansını yaxşılaşdırmaq və ya həmkarları ilə əlaqə qurmaq üçün çalışmağa təşviq edir.

CBT-dən istifadə etməklə Emil mənfi düşüncələrinə qarşı çıxmağı, mübarizə strategiyalarını inkişaf etdirməyi və emosional rifahını yaxşılaşdırmağı öyrənir. Emil işdə özünü daha inamlı və daha az narahat hiss etdiyini və iş yoldaşları ilə daha yaxşı münasibət qurduğunu bildirir. Emil öz narahatlığını və aşağı özünə hörmətini idarə etmək üçün daha yaxşı təchiz olunub və işdə performansını artırmaq üçün bacarıqlar inkişaf etdirib.

Psixodinamika nəzəriyyə

Psixodinamik nəzəriyyə davranışın və psixoloji rifahın formalaşmasında şüursuz düşüncələrin, hisslərin və təcrübələrin rolunu vurğulayan terapevtik bir yanaşmadır. O, Ziqmund Freyddən yaranıb və müxtəlif psixoanalitik nəzəriyyəçilərin töhfələrini özündə birləşdirərək zamanla inkişaf edib.

Psixodinamik nəzəriyyənin mərkəzi müddəası ondan ibarətdir ki, düşüncələrimiz, duyğularımız və davranışlarımız şüursuz proseslərdən, erkən uşaqlıq təcrübələrindən və zehnin müxtəlif hissələri arasında qarşılıqlı təsirdən təsirlənir. Bu, keçmişdən gələn həll edilməmiş münaqişələrin və basdırılmış emosiyaların indiki davranışımıza və psixi sağlamlığımıza təsir etməyə davam edə biləcəyini göstərir.

Psixodinamik yanaşma, erkən uşaqlıq təcrübələrinin, xüsusən də valideynlər və ya qayğı göstərənlə qarşılıqlı əlaqələrin fərdin şəxsiyyətinin formalaşmasında mühüm rol oynadığını irəli sürür. Freyd şəxsiyyətin üç komponentdən ibarət olduğunu irəli sürdü: id, eqo və supereqo. İd, instinktiv istəklərin dərhal məmnuniyyətini axtararaq həzz prinsipi üzərində işləyir. Supereqo bizim daxili mənəvi dəyərlərimizi və ideallarımızı təmsil edir. Eqo id və supereqo arasında vasitəçilik edir, istəklərimizi ictimai gözləntilərlə tarazlaşdırır.

Gizlətmə, inkar və proyeksiya kimi şüursuz müdafiə mexanizmlərinin fərdlərə təhlükə yaradan və ya narahat edən fikir və ya emosiyaların öhdəsindən gəlməyə kömək etdiyinə inanılır. Psixodinamik nəzəriyyə, keçmişdəki həll edilməmiş problemlərin düşüncələrimizə, duyğularımıza və davranışlarımıza təsir edən uyğunlaşmayan müdafiə mexanizmlərinin və şüursuz nümunələrin inkişafına səbəb ola biləcəyini təklif edir.

Psixodinamik nəzəriyyə ilə tanış olan sosial işçilər klientlərin təcrübələrini, motivasiyalarını və çətinliklərini başa düşmək üçün onun prinsip və üsullarından istifadə edə bilirlər. Bu, keçmiş təcrübələrin cari fəaliyyətə təsirini araşdırmaq, şüursuz dinamika haqqında fikir əldə etmək və şəxsi inkişaf və transformasiyanı asanlaşdırmaq üçün çərçivə təmin edir. Bundan əlavə, psixodinamik nəzəriyyə klientləri effektiv şəkildə dəstəkləməkdə terapevtik əlaqənin və sosial işçinin özünü dərk etməsinin vacibliyini vurğulayır.

Keys

45 yaşlı Sofi adlı qadın, davam edən münasibətlər problemləri və həyatında ümumi bədbəxtlik hissi səbəbiylə sosial işçinin köməyinə müraciət edir. Sofi çoxlu uğursuz münasibətlər yaşayıb və özünə hörmətin aşağı olması və tərək edilmə qorxusu ilə mübarizə aparıb. O, tez-tez mümkünsüz partnyorlar axtarmaq və potensial sağlam münasibətlərdən qaçmaq kimi nümunələrini təkrarlayır.

Sosial işçi, psixodinamik yanaşmadan istifadə edərək, Sofi ilə təhlükəsiz və etibarlı terapevtik əlaqə qurmaqla başlayır. Terapiya müddətində sosial işçi Sofiyə erkən uşaqlıq təcrübəsini və əhəmiyyətli münasibətlərini araşdırmağa kömək edir, onun emosional cəhətdən uzaq atası ilə münasibətinə xüsusi diqqət yetirir.

Açıq müzakirələr və düşünmə yolu ilə sosial işçi Sofiyə münasibətlərindəki çətinliklərə səbəb olan şüursuz nümunələri və həll olunmamış münaqişələri açmağa kömək edir. Sofi yavaş-yavaş tərk edilmək qorxusundan xəbərdar olur ki, bu da atasının uşaqlıq illərində emosional əlçatmazlığından qaynaqlanır. O, qəbul edir ki, tərəfdaşlardakı təkrar seçimləri, rədd edilmə ehtimalına baxmayaraq, atasının fiqurundan təsdiq və sevgi axtarmaq cəhdlərini əks etdirir.

Sosial işçi Sofinin bu dinamikaları araşdırmasını asanlaşdırır, onu terapevtik məkanda öz hisslərini, məyusluqlarını və istəklərini ifadə etməyə təşviq edir. Sofi şüursuz motivasiyaları və keçmiş təcrübələrinin təsiri haqqında fikir əldə etdikcə, o, həll olunmamış münaqişələri ilə indiki münasibətləri arasında əlaqə yaratmağa başlayır.

Sosial işçinin dəstəyi ilə Sofi daha sağlam mübarizə strategiyaları hazırlayır və əlçatmaz partnyorlar axtarmaq dövrünü qırmağın yollarını araşdırır. O, emosional ehtiyaclarını ödəyə bilməyən tərəfdaşların təsdiqinə ehtiyacı tədricən aradan qaldıraraq, özünə hörmətini artırmaq və münasibətlərdə sərhədlər müəyyən etmək üzərində işləyir.

Terapiya boyunca sosial işçi mühakimə etməyən və empatik bir mühit təmin etməyə davam edir, Sofiyə duyğularını emal etməyə və təcrübələrini mənalandırmağa kömək edir. Psixodinamik nəzəriyyədən istifadə edərək, sosial işçi Sofiyə onun şüursuz prosesləri haqqında fikir əldə etməkdə, həll olunmamış münaqişələri həll etməkdə, şəxsi inkişafı və əlaqələrin fəaliyyətini yaxşılaşdırmaqda kömək edir.

Bağlılıq nəzəriyyəsi

Con Boulbi tərəfindən işlənib hazırlanmış və Mary Ainsworth və başqaları tərəfindən genişləndirilmiş "Bağlılıq nəzəriyyəsi" fərdlər arasındakı emosional bağların təbiətini və təsirini, xüsusən də erkən münasibətlər kontekstində araşdıran psixoloji çərçivədir. O, körpəlikdə və uşaqlıqda təhlükəsiz bağlılığın əhəmiyyətinə və onların sonrakı inkişafa, münasibətlərə və rifaha təsirinə diqqət yetirir.

Bağlılıq nəzəriyyəsinin əsas prinsiplərinə aşağıdakılar daxildir:

Bağlanma : Bağlanma nəzəriyyəsi insanların əsas qayğı göstərənlərlə, adətən valideynlər və ya qayğı, rahatlıq və təhlükəsizlik təmin edən baxıcılarla güclü emosional bağlar yaratmaq üçün ekstra bir həvəsə malik olduğunu iddia edir. Bu bağlılıq uşağın emosional və sosial inkişafı üçün təməl kimi xidmət edir.

Bağlılıq üslubları: Bağlılıq nəzəriyyəsi fərdlərin erkən qayğı təcrübələrinə əsaslanaraq inkişaf etdirdikləri müxtəlif bağlılıq üslublarını müəyyən edir. Üç əsas bağlılıq tərzini **təhlükəsiz, inamsız-qaçılmaz və inamsız-narahat/müəyyəndir**. Bu üslublar fərdlərin münasibətləri necə qavradığına və onlara necə reaksiya verdiyinə təsir edir və onların emosional tənzimləmə, inam və yaxınlıq nümunələrini formalaşdırır.

Daxili işləmə modelləri: Bağlılıq nəzəriyyəsi təklif edir ki, erkən bağlılıq təcrübələri özü, başqaları və münasibətlər haqqında daxili işləmə modelləri, zehni təsvirlər və ya sxemlər yaradır. Bu işləmə modelləri fərdlərin sonrakı münasibətlərdə gözləntilərinə, inanclarına və davranışlarına təsir edərək, onların təhlükəsiz bağlanma qabiliyyətinə təsir edir.

İnkişafa təsir: Bağlılıq nəzəriyyəsi erkən bağlanma təcrübələrinin inkişafın müxtəlif aspektlərinə təsirini vurğulayır. Təhlükəsiz bağlılıqlar təhlükəsizlik və dəstək hissi verir, sağlam emosional tənzimləməni, kəşf etməyi və təhlükəsiz özünə hörmətin inkişafını təşviq edir. Əksinə, inamsız bağlılıqlar emosiyaların tənzimlənməsində, sosial qarşılıqlı əlaqədə və etibarlı münasibətlərin formalaşmasında çətinliklərə səbəb ola bilər.

Davamlılıq və nəsil ötürmə nümunələri: Bağlılıq nəzəriyyəsi ilkin münasibətlərdə qurulan bağlılıq nümunələrinin zamanla qalıcı olmağa meyilli olduğunu və fərdlərin həyatları boyu münasibətlərinə təsir göstərə biləcəyini təklif edir. O, həmçinin bağlanma nümunələrinin nəsillər arası ötürülməsi potensialını tanıyır, çünki fərdlər öz bağlılıq təcrübələrini uşaqları ilə təkrarlamaq bilər.

Sosial iş praktikasında, bağlılıq nəzəriyyəsini başa düşmək fərdlər və ailələrlə, xüsusən də uşaqların rifahı, övladlığa götürmə, travma və münasibətlərdəki çətinliklər kimi kontekstlərdə işləmək üçün çox vacibdir. Sosial işçilər bağlılıq nəzəriyyəsini aşağıdakılara tətbiq edə bilər:

Valideyn-uşaq və ya baxıcı-uşaq münasibətlərinin keyfiyyətini qiymətləndirin və anlayın.

Həll edilmiş travma və ya pozulmuş bağlılıq nümunələri kimi fərdlərin həyatında bağlılıqla bağlı problemləri müəyyən edin və həll edin.

Valideyn-uşaq bağını gücləndirən, sağlam qayğı göstərmə təcrübələrini dəstəkləyən və bağlanma ilə bağlı çətinlikləri həll edən müdaxilələr vasitəsilə təhlükəsiz bağlılıqları təşviq edin.

Fərdlərə daha təhlükəsiz bağlanma nümunələri inkişaf etdirməyə və sağlam münasibətlər üçün bacarıqlarını təkmilləşdirməyə kömək edən müdaxilələr təqdim etməklə sağalmanı və böyüməyi asanlaşdırın.

Bağlılıq nəzəriyyəsini öz təcrübəsinə daxil etməklə sosial işçilər ilkin münasibətlərin fərdlərin rifahına təsiri barədə fikirlər əldə edə, təhlükəsiz bağlanmaların inkişafını dəstəkləyə və həyat boyu sağlam münasibətlər dinamikasını təşviq edə bilərlər.

Sosial işçinin bağlılıq nəzəriyyəsini tətbiq etdiyi bir vəziyyətə aid nümunə.

Keys: Lisa adlı sosial işçi valideynləri yaxınlarda boşanmış bir ailə ilə işləmək üçün təyin olunur. Lisa müşahidə edir ki, 8 yaşlı Emili emosional sıxıntı əlamətləri göstərir və məktəbdə davranış problemləri ilə mübarizə aparır. Boşanmanın Emilinin bağlılıq münasibətlərinə potensial təsirini dərk edən Lisa, müdaxiləsini istiqamətləndirmək üçün bağlılıq nəzəriyyəsini çərçivə kimi istifadə etməyə qərar verir.

Lisa Emilinin bağlılıq tarixinin hərtərəfli qiymətləndirilməsi ilə başlayır. O, hər iki valideyndən müsahibə alır və öyrənir ki, Emili boşanmadan əvvəl atasına güclü bağlılıq bəsləyirdi, lakin ayrılıqdan sonra ona qarşı müqavimət və qəzəb nümayiş etdirir. Liza, həmçinin Emilinin anasının boşanma prosesindən sıxıldığı və bu çətin dövrdə Emiliyə ardıcıl emosional dəstək vermək üçün mübarizə apardığını kəşf edir.

Bağlılıq nəzəriyyəsinə əsaslanaraq, Liza Emili üçün təhlükəsiz və dəstəklənən hiss edə biləcəyi təhlükəsiz baza yaratmaq ehtiyacını müəyyən edir. Lisa ardıcıl rutinlər, ünsiyyət strategiyaları və Emili üçün sabitlik hissini təşviq edən ortaq qəyyumluq planı yaratmaq üçün Emilinin valideynləri ilə əməkdaşlıq edir. Lisa həmçinin Emili ilə fərdi işləyir, emosiyalarının ifadəsini asanlaşdırmaq və boşanma ilə bağlı təcrübələrini araşdırmaq üçün oyun terapiyası üsullarından istifadə edir.

Bundan əlavə, Lisa Emilinin valideynlərinə bağlanma ilə bağlı anlayışlar haqqında maarifləndirir və onlara valideyn həssaslığını və diqqətini artırmaq üçün strategiyalar təqdim edir. O, hər iki valideyni fəal şəkildə tərbiyələndirici fəaliyyətlərlə məşğul olmağa və Emili üçün sağlam bağlılıq mühitini təmin etmək üçün müsbət birgə valideynlik münasibətlərini inkişaf etdirməyə təşviq edir.

Zamanla, Lizanın dəstəyi və rəhbərliyi ilə Emilinin davranışı və emosional rifahı tədricən yaxşılaşır. O, münasibətlərində daha inamlı olur, daha sağlam mübarizə mexanizmləri inkişaf etdirir və təkmilləşdirilmiş məktəb performansını nümayiş etdirir. Bağlılıq nəzəriyyəsini öz praktikasına daxil etməklə, Liza Emiliyə və onun valideynlərinə boşanma problemlərini həll etməkdə kömək edir, eyni zamanda təhlükəsiz qoşmaları inkişaf etdirir və müsbət inkişaf nəticələrini təşviq edir.

Bu halda, sosial işçi ailə sisteminin əsas dinamikasını anlamaq, bağlanma ilə bağlı problemləri həll etmək üçün müdaxilələri uyğunlaşdırmaq və sağlam bağlanma münasibətlərini təşviq etmək üçün bağlanma nəzəriyyəsindən istifadə edir.

Keys menecment nədir?

Sosial işdə keys menecment edilməsi fərdlərə, ailələrə və ya icmalara onların xüsusi ehtiyaclarını ödəmək üçün mövcud olan müxtəlif resurs və xidmətlərə çatmaqda və istifadə etməkdə kömək etmək məqsədi daşıyan hərtərəfli və klient yönümlü yanaşmadır. Bu, klientin vəziyyətinin qiymətləndirilməsi ilə başlayan və qayğı planının işlənilib hazırlanması və həyata keçirilməsi, xidmətin koordinasiyası, monitorinqi və qiymətləndirilməsi ilə davam edən sistemətik prosesi əhatə edir.

Qiymətləndirmə: Keys menecment prosesi klientin güclü tərəfləri, çətinlikləri və məqsədləri də daxil olmaqla, vəziyyətlərinin hərtərəfli qiymətləndirilməsi ilə başlayır. Sosial işçilər klientin vəziyyətini hərtərəfli başa düşmək üçün müsahibələr, müşahidələr və müvafiq sənədləri nəzərdən keçirməklə məlumat toplayırlar. Bu qiymətləndirmə klientin ehtiyaclarını müəyyən etməyə, müvafiq müdaxilələri müəyyən etməyə və irəliləyişin ölçülməsi üçün bazanı yaratmağa kömək edir.

Qayğı Planın Hazırlanması: Qiymətləndirməyə əsasən, sosial işçilər fərdiləşdirilmiş qayğı planı hazırlamaq üçün klient ilə əməkdaşlıq edirlər. Plan klientin məqsədlərini, bu məqsədlərə nail olmaq üçün tələb olunan xidmətləri və resursları və istifadə ediləcək strategiyaları təsvir edir. Qayğı planı klientin unikal şəraiti, üstünlükləri və güclü tərəfləri nəzərə alınmaqla fərdiləşdirilir. O, həmçinin klientin aktiv iştirakını təmin edən əməkdaşlıqdır.

Xidmətlərin Koordinasiyası: Sosial işçi klientləri müvafiq xidmətlər və resurslarla əlaqələndirməkdə mərkəzi rol oynayırlar. Onlar lazımi dəstəklərə çıxışı asanlaşdırmaq üçün xidmət təminatçıları, icma təşkilatları və digər peşəkarlarla sıx əməkdaşlıq edərək müdafiəçi və əlaqəçi kimi çıxış edirlər. Keys menecer kimi sosial işçilər görüşləri koordinasiya edir, müraciətləri asanlaşdırır və iştirak edən bütün tərəflər arasında effektiv ünsiyyəti təmin edir. Onlar klientin çoxsaylı ehtiyaclarını bütöv şəkildə qarşılıyaraq, xidmət göstərilməsi üçün problemsiz və əlaqələndirilmiş yanaşmaya çalışırlar.

Monitorinq və Qiymətləndirmə: Keys menecment prosesi boyunca sosial işçilər klientin irəliləyişinə və müdaxilələrin effektivliyinə davamlı olaraq nəzarət edirlər. Onlar klientin nailiyyətlərini izləyir, onların xidmətlərdən məmnunluğunu qiymətləndirir və ortaya çıxan hər hansı problemləri müəyyən edir. Daimi qiymətləndirmələr qayğı planının effektivliyini, dəyişikliklərə ehtiyac olub-olmadığını və klientin məqsədlərinin yerinə yetirilib-yetirilmədiyini müəyyən etməyə kömək edir. Sosial işçilər klientin ehtiyaclarının adekvat şəkildə qarşılınmasını təmin etmək üçün onlarla davamlı ünsiyyət və əks əlaqə ilə məşğul olurlar.

İctimai Vəkillik və Dəstək: Sosial işçi klinetləri üçün vəkil kimi çıxış edərək, onların hüquqlarının təmin edilməsini və onların xidmətlərə və resurslara ədalətli çıxış əldə etmələrini təmin edir. Onlar klientlərə çətin vəziyyətlərdən keçmək və maneələri dəf etmək üçün emosional dəstək, rəhbərlik və məsləhətlər verir. Keys menecer kimi sosial işçi klientin öz müqəddəratını təyin etmələrini təşviq etməklə, onları qərar qəbul etmə proseslərində fəal iştirak etməyə təşviq etməklə və onların özlərini müdafiə etmək bacarıqlarını inkişaf etdirməyə kömək etməklə onlara səlahiyyət verirlər.

Sosial işdə işin idarə edilməsi güclü şəxsiyyətlərarası bacarıqlar, mədəni sərişətə və sistemlər və resurslar haqqında anlayış tələb edən dinamik və əməkdaşlıq prosesidir. Sosial işçilər klientlərlə etibarlı əlaqələr qurmağa, məqsədlərinə çatmaq və ümumi rifahlarını artırmaq üçün onlarla birlikdə çalışmağa çalışırlar. Hərtərəfli dəstək və koordinasiya təmin etməklə, işin idarə edilməsi müsbət nəticələri asanlaşdırır, davamlılığı artırır və fərdlərə, ailələrə və icmalara mürəkkəb sistemləri idarə etmək və çətinliklərin öhdəsindən gəlmək üçün səlahiyyətlər verir.

Etik Dilemmalar

Sosial işdə etik dilemma sosial işçilərin ziddiyyətli etik prinsiplər, dəyərlər və ya öhdəliklərlə qarşılaşdığı bir vəziyyətə istinad edir ki, bu da onu ən yaxşı fəaliyyət istiqamətini müəyyən etməyi çətinləşdirir. Bu dilemmalar müxtəlif etik prinsiplər, peşəkar məsuliyyətlər, qanuni tələblər və ya klinetin və ya digər maraqlı tərəflərin ehtiyac və hüquqları arasında toqquşma olduqda yaranır.

Etik dilemmalar sosial iş təcrübəsinin müxtəlif aspektlərində baş verə bilər və onlar çox vaxt sosial işçilərin həll etdiyi məsələlərin mürəkkəb və çoxşaxəli xarakterindən irəli gəlir. Sosial işdə etik dilemmaların bəzi ümumi nümunələri bunlardır:

Məxfilik və Qayğı vəzifəsi: Sosial işçilər klientin şəxsi məlumatlarının məxfi qalmasını təmin etməklə onların məxfiliyini qorumağa borcludurlar. Bununla belə, sosial işçilər klientə və ya başqalarına potensial zərərdən xəbərdar olduqda etik dilemma yaranır. Məxfiliyi qorumaq vəzifəsi ilə xəbərdarlıq etmək və ya qorumaq məsuliyyətini balanslaşdırmaq çətin ola bilər. Məsələn, əgər sosial işçi klientin özünə zərər verdiyini və ya kiminsə təhlükəsizliyinə təhlükə törətdiyini öyrənsə, o, məxfiliyin qorunması ilə bütün tərəflərin rifahını təmin etmək ehtiyacı arasında ziddiyyətlə üzləşə bilər.

Mədəni Bacarıqlar və Dəyərlər: Sosial işçilər müxtəlif əhali ilə işləyir və müxtəlif mədəni keçmiş, inancları və dəyərləri olan klientlərlə qarşılaşırlar. Sosial işçinin şəxsi dəyərləri və ya inancları klinetinki ilə ziddiyyət təşkil etdikdə etik dilemmalar yarana bilər. Sosial işçilərin mədəni cəhətdən səriştəli qalması və öz qərəzlərindən xəbərdar olması, hətta inancları fərqli olsa belə, klientlərə qərəzsiz və mədəni cəhətdən həssas dəstək göstərmələrini təmin etmək çox vacibdir. Bu dilemmaları həll etmək mədəni müxtəlifliyə hörmət, özünü əks etdirmə və şəxsi dəyərləri peşəkar öhdəliklərdən ayırmaq bacarığı tələb edir.

Məhdud Resursların Bölgüsü: Resursların az və ya məhdud olduğu vəziyyətlərdə sosial işçilər resursların ədalətli bölüşdürülməsi ilə bağlı etik dilemmalarla üzləşə bilərlər. Fərdi klientlərin ehtiyaclarını daha geniş icma və ya təşkilati məhdudiyətlərlə balanslaşdırmaq mənəvi gərginlik yarada bilər. Sosial işçilər sosial ədalət, ədalət prinsiplərini qoruyarkən və verilmiş resurs məhdudiyətləri daxilində müştərilərinin ən yaxşı maraqlarını müdafiə edərkən bu çətinlikləri həll etməlidirlər.

Sosial işçilər öz təcrübələrinin tərkib hissəsi kimi etik dilemmaları həll etməyə hazır olmalıdırlar. Onlar davamlı etik düşüncə ilə məşğul olmalı, həmkarlarından və süpüvayzerlərdən məsləhət almalı və qərar qəbul etmə prosesinə rəhbərlik etmək üçün peşəkar etika kodeksinə riayət etməlidirlər. Davamlı təhsil və etik qərarların qəbulu üzrə təlim həm də sosial işçilərin mürəkkəb etik vəziyyətləri idarə etmək və işlərində etik təcrübəni təşviq etmək bacarığını artırmağa kömək edə bilər.

Empatiya və Simpatiya

Empatiya: Empatiya başqa bir insanın duyğularını və təcrübələrini başa düşmək və bölüşmək qabiliyyətidir. Bu, emosional səviyyədə kimsə ilə əlaqə qurmağı və onun perspektivini həqiqətən anlamağa çalışmağı əhatə edir. Empatiya aktiv dinləmə, mühakimə etməmək və özünü başqasının yerinə qoymaq bacarığı tələb edir. O, rəğbətdən kənara çıxır, çünki o, daha dərin bir anlayış səviyyəsini və emosiyaların ortaq təcrübəsini ehtiva edir.

Misal: Sosial işçi məişət zorakılığından xilas olmuş klient ilə işləyir. Empatiya vasitəsilə sosial işçi klientin hekayəsini fəal şəkildə dinləyir, onların qorxu və travma hissələrini təsdiq edir və klientə öz emosiyalarını ifadə etmək üçün təhlükəsiz yer təmin edir. Sosial işçi qorxu və həssaslıq haqqında öz anlayışlarına əsaslanaraq klinetin təcrübəsi ilə həqiqətən əlaqə qurur. Bu empatiya güvən yaratmağa kömək edir, terapevtik əlaqəni gücləndirir və sosial işçiyə effektiv dəstək və müdaxilələr göstərməyə imkan verir.

Simpatiya: Simpatiya çətinlik və ya əziyyət çəkən birinə şəfqət, mərhəmət və ya kədər hissini ifadə edir. Bu, başqa bir insanın ağrısını və ya çətinliyini etiraf etməyi və onlara qayğı və narahatlıq ifadə etməyi əhatə edir. Simpatiya mütləq empatiya ilə eyni səviyyədə anlayış və ya paylaşılan təcrübə tələb etmir. O, digər insanın duyğuları ilə dərinlən əlaqə qurmaqdansa, dəstək və rahatlıq təklif etməyə daha çox diqqət yetirir.

Misal: Sosial işçi yaxınını itirmiş klient ilə işləyir. Sosial işçi klientin kədərini dilə gətirməklə və başsağlığı verməklə rəğbətini ifadə edir. Onlar cənazə mərasimlərinin təşkilində köməklik etmək və ya klienti dəfn xidmətləri ilə əlaqələndirmək kimi praktiki dəstək göstərə bilərlər. Sosial işçi klientin duyğularının dərinliyini tam başa düşə bilməsə də, çətin bir zamanda qayğı göstərmək və yardım göstərmək üçün simpatiya təklif edir.

Xülasə, empatiya başqalarının duyğularını və təcrübələrini dərinlən dərk etməyi və paylaşmağı, simpatiya isə mərhəmət hissini və kiminsə çətinliklərinə dəstək göstərməyi ehtiva edir. Həm empatiya, həm də simpatiya sosial işçilər üçün dəyərli keyfiyyətlərdir, çünki onlar klientlərlə əlaqə saxlamağa, onların ehtiyaclarını başa düşməyə və müvafiq dəstək göstərməyə imkan verir.

Keyslər

Key1: Məxfi məlumatların açılınması

Nuray bir neçə ildir narkomaniya ilə mübarizə aparan Emil adlı klinet ilə işləyən sosial işçidir. Emil bu yaxınlarda Nuraya etiraf etdi ki, o, yenidən narkotikdən istifadə edir və yenidən xəstələnəcəyindən qorxur. Nuray bilir ki, Emilin narkotikdən istifadə etməsi həm özünə, həm də başqalarına zərər verə bilər, lakin o, Emilə onun razılığı olmadan heç bir məxfi məlumatı açıqlamayacağına söz verir.

Nuray etik dilemma ilə üzləşir. Bir tərəfdən, o, klientinin etibarına hörmət etmək və onun məxfiliyini qorumaq istəyir. Digər tərəfdən, o, Emilin narkotik istifadəsi nəticəsində yarana biləcək potensial zərərdən narahatdır və o, təsirlənə biləcək başqalarını qorumaq vəzifəsi olduğunu hiss edir.

Bu etik dilemmayı həll etmək üçün Nuray bir neçə variantı nəzərdən keçirə bilər:

Emilə narkotik istifadəsinin potensial riskləri və nəticələri barədə məlumat verin və onu kömək və dəstək axtarmağa təşviq edin.

Emilin razılığı ilə Emilin ailəsi və ya digər dəstək şəbəkəsi ilə əlaqə saxlayın ki, vəziyyət barədə onlara məlumat verin və onun təhlükəsizliyini təmin etmək üçün onlardan kömək istəyin.

Başqalarına zərər vurma riski varsa, vəziyyəti müvafiq orqanlara, məsələn, narkoloji mərkəzə və ya polisə bildirməyi düşünün.

Bu variantların hər biri öz etik mülahizələrini və potensial nəticələrini təqdim edir və Nuray qərar verməzdən əvvəl bunları diqqətlə ölçməlidir. Nəhayət, o, öz klientinin məxfiliyini qorumaq öhdəliyi ilə başqalarının təhlükəsizliyini və rifahını qorumaq öhdəliyini balanslaşdırmalıdır.

Nuray sosial iş praktikasına rəhbərlik edən etik prinsiplərə və təlimatlara əməl edərək qərar verməlidir. Bu halda o, aşağıdakı etik prinsipləri nəzərə almalıdır:

Klinetin ləyaqətinə və muxtariyyətinə hörmət: Nuray Emilin öz qərarlarını vermək hüququna hörmət etməli və hər hansı məxfi məlumatı açıqlamazdan əvvəl onun razılığını almalıdır.

Qoruma vəzifəsi: Nuray Emilin və onun narkotik istifadəsindən təsirlənə biləcək digər şəxslərin təhlükəsizliyini və rifahını qorumağa borcludur. Zərər riskinin olduğuna inanırsa, onların təhlükəsizliyini təmin etmək üçün tədbir görməli ola bilər.

Məxfilik: Nuray, Emil onun açıqlamasına razılıq vermədiyi halda, klientinin məlumatlarının məxfiliyini qorumağa borcludur.

Məlumatlı razılıq: Nuray hər hansı məxfi məlumatı açıqlamazdan əvvəl Emilin məlumatlı razılığını almalıdır. Bu o deməkdir ki, o, onun narkotikdən istifadəsinin potensial risklərini və nəticələrini, kömək və dəstək axtarmaq üçün ona mövcud olan variantları izah etməlidir.

Bu etik prinsipləri nəzərə alaraq, Nuray məxfiliyi qorumaq ehtiyacı ilə Emil və narkotik istifadəsindən təsirlənə biləcək digər şəxsləri qorumaq vəzifəsi ilə balanslaşdırılmış məlumatlı qərar verə bilər. O, həmçinin rəhbərindən və ya etibarlı həmkarından rəhbərlik istəyə bilər.

Keys: Açılayan klinetə münasibət

Sosial İşçi: Con

Klinet: Liza

Ümumi məlumat: 28 yaşlı Liza ciddi narahatlıq və son travmaya görə sosial işçi Condan dəstək istəyir. Liza seansları zamanı tez-tez emosiyalara qapılır və tez-tez göz yaşlarına boğulur.

Con tərəfindən istifadə olunan yanaşma:

Con müvafiq sərhədlərin yaradılmasının və klinetin rahatlığını və etibarını qorumağın vacibliyini başa düşür. Lizanın ağlama epizodları ilə məşğul olarkən o, peşəkar qaydalara və etik mülahizələrə əməl edir:

Şəxsi məkana hörmət: Con Lizanın şəxsi məkanına və sərhədlərinə hörmət edir. O başa düşür ki, fiziki toxunma çox şəxsi ola bilər və bu kontekstdə uyğun olmaya bilər. Buna görə də onun açıq-aşkar razılığı olmadan ona toxunmaqdan çəkinir.

Mühakiməsiz Münasibəti: Con Lizanın duyğularına qarşı mühakimə etmədən və dəstəkləyici münasibət saxlayır. O, ağılamanın emosiyaların təbii və sağlam ifadəsi ola biləcəyini başa düşür və onu utandırmadan və ya mühakimə etmədən hisslərini təsdiqləyir.

Aktiv Dinləmə və Empatiya: Con Lizanın qayğılarını fəal şəkildə dinləyir, ona bütün diqqətini verir. O, anlayışını və dəstəyini çatdırmaq üçün göz təması saxlamaq, başını tərpətmək və şifahi əminlik təklif etmək kimi empatik ifadələrdən və şifahi olmayan işarələrdən istifadə edir.

Zərif Müşahidə: Con yumşaq şəkildə Lizanın duyğularının arxasında yatan səbəbləri və mənalari araşdırır. O, onu öz təcrübələri və hissləri üzərində düşünməyə təşviq etmək üçün açıq suallar verir, ona mübarizələri haqqında fikirlər əldə etməyə və sağalmağı təşviq etməyə imkan verir.

Emosional Təsdiqləmə: Con Lizanın hisslərini təsdiqləyir, onun yaşadığı ağrı və sıxıntını qəbul edir. Onun ağılmasını onun çətin vəziyyətlərinə təbii cavab olaraq normallaşdırır, onun hisslərini terapevtik məkanda ifadə etməyin təhlükəsiz olduğunu vurğulayır.

Təhlükəsiz mühitin təmin edilməsi: Con terapiya otağının Lizanın özünü ifadə etməkdə rahat hiss etdiyi təhlükəsiz və məxfi məkən olmasını təmin edir. O, inam və məxfilik mühiti yaradır, onun emosiyalarına hörmət və dəyər verildiyini təmin edir.

Birgə Məqsəd Müəyyənləşdirmə: Con terapiya üçün məqsəd və vəzifələri müəyyən etmək üçün Lisa ilə əməkdaşlıq edir. Onu məqsəd qoyma prosesinə cəlb etməklə, o, ona terapevtik proses üzərində agentlik və sahiblik hissəsinə kömək edə biləcək öz müalicə səyahətində fəal rol oynamağa imkan verir.

Keys Hekayə: Məxfiliyin pozulması

Sosial işçi: Sarah Thompson

Sosial işçi olan Sarah Thompson, icma əsaslı məsləhət mərkəzində işlədiyi müddətdə çətin bir etik dilemma ilə üzləşir. O, bu yaxınlarda evdə fiziki zorakılığa məruz qaldığını deyən 16 yaşlı Emma adlı qızın keysi ilə işləyir. Hadisəni törədən Emmanın atasıdır və nə vaxtsa bunu kiməsə açıqlayacağı təqdirdə onu ağır nəticələrlə hədələyir.

Saranın əsas etik məsuliyyəti Emmanın təhlükəsizliyini və rifahını təmin etmək idi. Bununla belə, o, məxfiliyin qorunmasının, klientin muxtariyyətinə hörmətin və etimadın yaradılmasının vacibliyini də nəzərə almalı idi. Sara anladı ki, Emmanı zərərdən qorumaq vəzifəsi potensial olaraq klient məxfiliyi prinsipi ilə ziddiyyət təşkil edə bilər.

Sara ən yaxşı addım üzərində düşündü. Bir tərəfdən, o, uşaq mühafizə xidmətlərinə istismar barədə məlumat verərsə, Emmanın təhlükəsizliyinə üstünlük veriləcək və müdaxiləyə başlanacaq. Bununla belə, bu, Emmanın ailəsində ağır nəticələrə gətirib çıxara bilər, onların münasibətlərinə təsir edə bilər və Emmanı daha da təhlükə altına qoya bilər. Digər tərəfdən, Sara ciddi şəkildə məxfiliyi qoruyarsa, Emma istismardan əziyyət çəkməyə davam edə bilər ki, bu da potensial olaraq uzunmüddətli psixoloji və fiziki zərərli nəticələrə bilər.

Çox düşündükdən sonra Sara etik dilemmayı diqqətlə düşünülmüş bir yanaşma ilə həll etmək qərarına gəldi. O, Emma ilə öz variantlarını və hər seçimin potensial nəticələrini müzakirə etmək üçün növbəti sessiya təşkil etdi. Sara uşaq zorakılığı barədə məlumat vermənin hüquqi öhdəliklərini izah etdi və onun təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin vacibliyini vurğuladı. O, Emmanın atasından potensial qisas alması ilə bağlı narahatlığını hiss etdi və bu çətin dövrdə ona dəstək olmaq üçün mövcud resurslar haqqında məlumat paylaşdı.

Sara və Emma birlikdə zorakılıqdan xəbərsiz olan Emmanın anasını prosesə cəlb etmək imkanını araşdırdılar. Sara Emmaya öz hisslərini və narahatlıqlarını ifadə etməkdə kömək etmək üçün ailə iclasını asanlaşdırmaq və açıq ünsiyyət üçün təhlükəsiz yer təmin etməyi təklif etdi. Emma bu yanaşma ilə razılaşıdı, çünki o, anasının cəlb edilməsinin potensial nəticələri minimuma endirməklə yanaşı, sui-istifadənin aradan qaldırılması şansını artırma biləcəyini hiss etdi.

Sara həmçinin əməkdaşlığın vacibliyini dərk etdi və agentlik daxilində öz rəhbəri və hüquq ekspertləri ilə məsləhətləşdi. Onlar təsdiq etdilər ki, Emmanın təhlükəsizliyi dərhal risk altında olarsa, məxfiliyi pozmaq və istismar hallarını uşaq mühafizə xidmətlərinə bildirmək məqsədəuyğun olardı. Bununla belə, onlar bu addımı atmazdan əvvəl daha az sərt tədbirləri araşdırmağın vacibliyini anladılar.

Ailə iclası zamanı Sara məhəretlə müzakirəni asanlaşdırdı, burada Emma Saranın dəstəyi ilə anasına edilən zorakılığı açıqladı. Şok və dərindən narahat olan Emmanın anası dərhal Emmanın təhlükəsizliyini təmin etmək üçün hərəkətə keçdi. Saranın rəhbərliyi ilə Emmanın anası məişət zorakılığına qarşı sığınacaq əlaqə saxladı və Emma məhkəmə prosesi başlanarkən təlim keçmiş mütəxəssislərin himayəsi altına verildi.

Saranın etik mülahizələrin diqqətli balansı, əməkdaşlıq və klient mərkəzli yanaşmaları ona mürəkkəb situasiyada dürüstlük və həssaslıqla hərəkət etməyə imkan verdi. Emmaya səlahiyyət verməklə və anasını cəlb etməklə Sara Emmanın təhlükəsizliyinin prioritet olmasını təmin etdi, eyni zamanda inamı gücləndirdi və onların terapevtik əlaqələrinin məxfiliyinə hörmət etdi. Davamlı dəstək vasitəsilə Sara Emmanın rifahını müdafiə etməyə davam etdi və ona dözdüyü travmatik təcrübələrdən sağalma prosesinə başlamağa kömək etdi.

Keys Hekayə: İkili Münasibətlərin Etik Dilemması

Sosial işçi: Mark Conson

Təcrübəli sosial işçi Mark Conson yerli icma mərkəzində işləyərkən çətin etik dilemma ilə qarşılaşdı. O, bir neçə ay idi ki, Aleks adlı yeniyetməyə konsultasiya xidmətləri göstərirdi. Seanslar zamanı Mark aşkar etdi ki, o və Aleksin fotoqrafiyaya ümumi marağı var. Onlar şəxsi səviyyədə əlaqə saxlayırdılar və söhbətləri çox vaxt terapevtik şəraitdən kənara çıxırdı.

Mark dərk etdi ki, klient ilə şəxsi münasibətlərin qurulması effektiv terapiya üçün lazım olan peşəkar sərhədləri poza bilər. O, özünü Aleksin rifahını dəstəkləmək istəyi ilə müvafiq sərhədləri qorumaq üçün etik məsuliyyəti arasında qaldı.

Mark öz hərəkətlərinin mümkün nəticələrini düşündü. Bir tərəfdən, Alex ilə ikili münasibət qurmaq, onların əlaqəsini və etibarını artırmağa imkan verə bilər, potensial olaraq terapevtik prosesə fayda verə bilər. Bununla belə, bu, həm də onların peşəkar və şəxsi həyatları arasındakı sərhədləri poza, obyektivlik, güc dinamikası və maraqların toqquşması ilə bağlı narahatlıqları artırmağa imkan verə bilər. Mark başa düşdü ki, bu cür münasibətlər terapevtik prosesə mane ola bilər və hətta Aleksin ümumi rifahına zərər verə bilər.

Diqqətlə nəzərdən keçirdikdən sonra Mark etik dilemmayı birbaşa Alekslə həll etmək qərarına gəldi. Növbəti sessiyaları zamanı o, peşəkar sərhədlərin saxlanması üçün vacibliyini və ikili münasibətdə olmanın potensial risklərini müzakirə etdi. Mark onların fotoqrafiyaya olan ortaq maraqlarını qəbul etdi, lakin vurğuladı ki, Aleksin rifahı naminə onların müalicəvi münasibətlərinə üstünlük vermək çox vacibdir.

Mark və Alex terapevtik sərhədləri pozmadan fotoqrafiyaya olan ortaq maraqlarını davam etdirməyin alternativ yollarını araşdırdılar. Onlar yerli fotoqrafiya klublarını, emalatxanalarını və Aleksin Markla sağlam terapevtik münasibət saxlamaqla öz ehtirasını davam etdirə biləcəyi digər icma resurslarını müzakirə etdilər. Mark həmçinin Alex üçün hərtərəfli dəstək sistemini təmin etmək üçün konsultasiya sessiyaları xaricində əlavə dəstək və əlaqələr axtarmağın vacibliyini vurğuladı.

Öz ehtiyaclarını və peşəkar inkişafını təmin etmək üçün Mark həmkarları və rəhbəri ilə nəzarət və məsləhətləşmələr istədi. O, qarşılaşdığı etik dilemmayı bölüşdü və hələ də dəstəkləyici terapevtik əlaqəni inkişaf etdirərkən peşəkar sərhədləri qorumaq üçün məsləhət istədi. Onların müzakirələri vasitəsilə Mark dəyərli fikirlər, praktiki strategiyalar və etik prinsipləri və klinetin rifahını prioritetləşdirmək qərarına dair arxayınlıq əldə etdi.

Alekslə etik dilemmaları açıq şəkildə həll etməklə və fəal şəkildə məsləhət axtarmaqla Mark vəziyyəti uğurla həll etdi. O, peşəkar sərhədləri qorumağa və klinikin ən yaxşı maraqlarını üstün tutmağa sadıqlığını nümayiş etdirdi. Markın özünü əks etdirməyə və rəhbərlik axtarmağa hazır olması onun etik təcrübəyə sadıqlığını nümayiş etdirdi və Alex ilə müalicəvi əlaqənin onun böyüməsinə və rifahına yönəldilməsini təmin etdi.

Keys hekayə: Məxfiliyin pozulmasının etik dilemması

Sosial işçi: Lisa Martinez

Sosial işçi olan Lisa Martinez psixi sağlamlıq klinikasında işləyərkən çətin etik dilemma ilə üzləşdi. O, bir neçə ay idi ki, Sara və Con adlı evli cütlüklə işləyirdi. Seanslar zamanı Sara Lizaya nikahdankənar bir əlaqəyə girdiyini açıqladı. Sara açıq şəkildə Lizadan bu məlumatı məxfi saxlamağı xahiş etdi, çünki o, onun evliliyi və ailəsi üçün dağıdıcı nəticələrdən qorxurdu.

Klientin məxfiliyinin etik prinsipləri və xəyanəti gizlətməkdən yarana biləcək potensial zərərlə mübarizə aparan Lisa çətin bir qərarla üzləşdi. Bir tərəfdən, Lisa klientin məxfiliyinə hörmət etməyin və şəxsi həyatları ilə bağlı qərar qəbul etmək üçün onların müstəqilliyinə hörmət etməyin vacibliyinə inanırdı. Bununla belə, o, həmçinin anladı ki, bu münasibətlə bağlı məlumatı gizlətmək Conun öz rifahı və evliliklərinin gələcəyi ilə bağlı əsaslandırılmış seçimlər etməsinə mane ola bilər.

Çox fikirləşdikdən sonra Lisa öz peşəkar etik kodeksindən təlimat almağa və rəhbəri ilə məsləhətləşməyə qərar verdi. O, məxfilik, xeyirxahlıq və zərər verməmək kimi etik prinsipləri nəzərə alaraq öz rəhbəri ilə dərin müzakirə apardı. Onlar həm Saraya, həm də Cona təsirini nəzərə alaraq, hər bir hərəkətin potensial nəticələrini araşdırdılar.

Lisa və Sara birlikdə müalicə kontekstində bu işi həll etmək üçün müxtəlif strategiyaları araşdırdılar. Lisa açıq dialoq üçün təhlükəsiz yer təmin etmək, emosiyaların ifadəsini asanlaşdırmaq və irəliyə doğru potensial yolları araşdırmaq üçün Conu cütlük sessiyasına cəlb etməyi təklif etdi. Sara əvvəlcə tərəddüd etdi, lakin sonunda şəffaflığın dəyərini və açıq ünsiyyət vasitəsilə sağalma potensialını dərk edərək razılaşdı.

Cütlüyün görüşündə Lisa mühakimə olunmayan bir mühit yaratdı, burada Sara və Con öz fikirlərini və duyğularını dürüst ifadə etməyə təşviq edildi. Lisa söhbətə rəhbərlik etdi, onların fərdi və cütlük kimi ehtiyaclarına diqqət yetirdi, eyni zamanda məxfilik və muxtariyyətin etik prinsiplərini nəzərə aldı. Davam edən terapiya seansları vasitəsilə cütlük inamı bərpa etməyə, işin nəticələrini idarə etməyə və münasibətlərində irəliləyiş üçün variantları araşdırmağa başladı.

Lisa son nəticədə belə qənaətə gəldi ki, onun əsas etik məsuliyyəti cəlb olunan bütün klientlərin rifahını təşviq etməkdir. O, başa düşdü ki, bu işdə mütləq məxfiliyin qorunması aldadıcılığı davam etdirə və yalançı bəhanələrlə qurulmuş nikahı potensial olaraq uzada bilər. Vəziyyətin mürəkkəbliyini dərk edən Lisa Saraya yaxınlaşıb etik mülahizələrlə bağlı açıq söhbət etmək qərarına gəldi.

Sonrakı terapiya seansında Lisa səmimiyyətlə dürüstlük mövzusunda və münasibətlərdə sirr saxlamağın potensial uzunmüddətli nəticələrinə toxundu. O, Saranın narahatlığına anladığını, eyni zamanda onu seçimlərinin Conun emosional rifahına və onların nikah bağlarına təsiri barədə düşünməyə təşviq etdi. Lisa etimadın qurulması və böyümənin təşviqi üçün əsas kimi açıq və dürüst ünsiyyətin vacibliyini vurğuladı.

Lisanın açıq ünsiyyət, konsultasiya və müştəri mərkəzli yanaşma vasitəsilə etik dilemməni həll etmək qərarı ona öz peşəsinin prinsiplərini qoruyub saxlamağa imkan verdi, eyni zamanda bütün iştirak edənlərin rifahını üstün tutdu. Dürüstlük və kəşfiyyat mühitini inkişaf etdirməklə, o, sosial iş sahəsində etik qərarların qəbul edilməsinin gücünü nümayiş etdirərək Sara və Con üçün şəfa və böyüməyə gedən yolu asanlaşdırdı.

Keys Hekayə: İkili bağların etik dilemməsi

Sosial İşçi: Michael Thompson

Sosial işçi olan Maykl Tompson gənclər üçün yaşayış müəssisəsində işləyərkən çətin etik dilemma ilə üzləşdi. O, müxtəlif istismar və etinasızlıq hallarına məruz qalmış bir qrup yeniyetmələrə konsultasiya və dəstək verirdi. Sakinlər arasında Maykl, ağır travma almış 17 yaşlı İtanla möhkəm bağ yaratdı.

Onların terapevtik əlaqələri dərinləşdikcə, Maykl Etanın özünə zərər verən davranışlarla məşğul olan və intihar düşüncələrini ifadə edən həmyerlisi Lili haqqında mühüm məlumatları açıqladığını kəşf etdi. Maykl Lily-nin təhlükəsizliyini təmin etməyin vacibliyini başa düşürdü, lakin o, klientlərinin etibarını və məxfiliyini qorumaq vəzifəsi ilə də mübarizə aparırdı.

Maykl özünü Etana sədaqəti ilə Lilyin rifahını qorumaq üçün etik öhdəliyi arasında qaldı. O, başa düşdü ki, bütün iştirakçı tərəflərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün etik dilemməni fəal şəkildə həll etməlidir.

Bu dilemməni həll etmək üçün Maykl özünün peşəkar etik kodeksindən dəstək istədi və rəhbəri və həmkarları ilə məsləhətləşdi. Onlar kollektiv şəkildə vəziyyətin mürəkkəbliyini etiraf etdilər və ikili bağlılığın sosial iş peşəsində əhəmiyyətli problemlər yarada biləcəyini qəbul etdilər.

Diqqətlə düşünəndən sonra Maykl məsələni çoxşaxəli yanaşma ilə həll etmək qərarına gəldi. Birincisi, o, həm Ethan, həm də Lili ilə fərdi seanslar təyin etdi. Ethan ilə keçirdiyi görüşdə Maykl obyektəki bütün sakinlərin təhlükəsizliyinin və rifahının təmin edilməsinin vacibliyini izah etdi. O, Etana Liliyə özünə zərər verən davranışları haqqında kritik məlumatı gizlətməyin potensial nəticələrini anlamağa kömək etdi. Maykl, bu məlumatın paylaşılmasının zərərin qarşısını almaq və Liliyə lazımı dəstəyi vermək üçün çox vacib olduğunu vurğuladı.

Lili ilə keçirdiyi seans zamanı Maykl təhlükəsiz və mühakimə olunmayan bir mühit yaratdı. O, Lilinin təhlükəsizliyinin və ya başqalarının təhlükəsizliyinin dərhal risk altında olduğu hallar istisna olmaqla, söhbətlərinin məxfiliyinə zəmanaət verdi. Maykl yumşaq şəkildə Lilini mübarizələrini açıq şəkildə müzakirə etməyə təşviq etdi, onun eşitdiyini və başa düşüldüyünü hiss etməsini təmin etdi. O, risk səviyyəsini qiymətləndirmək və onun təhlükəsizliyini təmin etmək üçün müvafiq addımları müəyyən etmək üçün bacarıq və təcrübəsindən istifadə edib.

Maykl daha sonra terapevtlər, tibb mütəxəssisləri və idarəçilər də daxil olmaqla, müəssisənin multidiplinar qrupu ilə məsləhətləşərək əməkdaşlıq yanaşması ilə məşğul oldu. O, Ethan və Lily tərəfindən açıqlanan məlumatları mümkün qədər məxfiliyini qoruyaraq paylaştı. Komanda Lilyə təcili dəstək vermək üçün onun təhlükəsizliyini təmin etmək üçün müntəzəm yoxlamalar, terapevtik müdaxilələr və yaxından monitorinqi əhatə edən hərtərəfli plan hazırladı.

Proses boyu Maykl Ethan ilə açıq ünsiyyət saxladı, qərarının arxasında duran səbəbləri müzakirə etdi və onu əmin etdi ki, bu, həm Lilinin, həm də bütün icmanın ən yaxşı maraqları nəzərə alınmaqla edilib. Maykl vurğuladı ki, sosial işçi kimi onun rolu ondan mürəkkəb etik dilemmaların öhdəsindən gəlməyi və xeyirxahlıq və zərər verməmək prinsiplərinə əsaslanan qərarlar qəbul etməyi tələb edir.

Etik dilemmaları şəffaf şəkildə həll etməklə, həmkarları ilə əməkdaşlıq edərək və bütün iştirak edənlərin təhlükəsizliyini və rifahını təmin etməklə, Maykl vəziyyəti uğurla həll etdi. O, həssas şəxslərin müdafiəsi və dəstəyini prioritet hesab etməklə yanaşı, etik standartları qorumağa sadıq olduğunu nümayiş etdirdi. Davam edən terapevtik iş və klientlərin rifahına sadıqlıq sayəsində Maykl Ethan, Lily və müəssisədəki digər sakinlər üçün rəhbərlik və xidmət verməyə davam etdi.

Keys Hekayə: Xidmətin Sonlandırılması Etik Dilemması

Sosial İşçi: Cennifer Davis

Sosial işçi olan Cennifer Davis işlədiyi icma psixi sağlamlıq mərkəzində Mark adlı klinet üçün xidmətlərin dayandırılması ilə bağlı çətin etik dilemma ilə üzləşdi. Mark bir neçə aydır ki, depressiya və narahatlığını aradan qaldırmaq üçün müalicə alırdı və Cennifer bu müddət ərzində onunla güclü terapevtik münasibət qurmuşdu.

Bununla belə, təşkilati dəyişikliklərə və məhdud resurslara görə psixi sağlamlıq mərkəzi xüsusi diaqnostik meyarlara cavab verməyən və ya icazə verilən maksimum seans sayına çatmış klientlər üçün xidmətlərin dayandırılmasını tələb edən yeni siyasət həyata keçirmək qərarına gəlib. Təəssüf ki, Mark bu kateqoriyaya düşdü və Cennifer Marka sədaqəti ilə təşkilatın siyasətinə riayət etmək vəzifəsi arasında qaldı.

Cennifer başa düşdü ki, xidmətlərin dayandırılması Markın psixi sağlamlığına və rifahına zərərli təsir göstərə bilər. Müalicəni qəfil bitirmək onun simptomlarını gücləndirə və irəliləyişinə mane ola bilər. Bundan əlavə, o, adekvat dəstək və ya müvafiq tövsiyələr olmadan xidmətlərin dayandırılmasının potensial etik nəticələrindən xəbərdar idi.

Bu etik dilemmayı həll etmək üçün Cennifer öz peşəkar etik kodeksindən dəstək istədi və rəhbəri və həmkarları ilə məsləhətləşdi. Birlikdə onlar siyasətdən istisnaların müdafiəsi, əlavə maliyyə axtarışı və ya icma daxilində alternativ resursların müəyyən edilməsi də daxil olmaqla, ləğvetmə alternativlərini araşdırdılar.

Diqqətlə nəzərdən keçirdikdən sonra Cennifer psixi sağlamlıq mərkəzinin rəhbərliyinə müraciət etmək və əldə etdiyi irəliləyişlərə və davamlı dəstəyə ehtiyaca əsaslanaraq Markın terapiyasını uzatmaq üçün bir iş təqdim etmək qərarına gəldi. O, Markın müalicə məqsədlərini, onun hazırkı psixi sağlamlıq vəziyyətini və xidmətlərin vaxtından əvvəl dayandırılması ilə bağlı potensial riskləri sənədləşdirdi.

Bundan əlavə, Jennifer vəziyyətlə bağlı Mark ilə açıq və dürüst söhbət etdi. O, yeni siyasəti və onun nəticələrini izah edərək, onun rifahına sadıqlığını vurğuladı. Cennifer onların terapevtik əlaqələrinə son qoymağın potensial mənfi təsirini etiraf etdi və onun davamlı tərəqqisindən əsl narahatlığını bildirdi. O, Markı əmin etdi ki, onun ehtiyaclarını müdafiə etmək və davamlı dəstək üçün alternativ variantları araşdırmaq üçün əlindən gələni edəcək.

Jennifer keçid üçün hərtərəfli plan hazırlamaq üçün Mark ilə əməkdaşlıq etdi. O, onun psixi sağlamlıq vəziyyəti, mübarizə strategiyaları və rəsmi terapiya olmadan dövr ərzində faydalı ola biləcək özünə kömək resursları haqqında psixotəhsil verdi. Cennifer həmçinin Markın davamlı qayğısı üçün potensial variantları müəyyən etmək üçün yerli icma təşkilatları, dəstək qrupları və aşağı qiymətli məsləhət xidmətləri ilə müzakirələrə başladı.

Proses boyu Cennifer Markla açıq ünsiyyət saxladı, onun işini müdafiə etmək səyləri barədə ona məlumat verdi. O, mövcud resursları araşdırmaq üçün arxayınlıq, rəhbərlik və təşviq təklif edərək, keçid dövründə ona dəstək olmağa davam etdi.

Cennifer psixi sağlamlıq mərkəzinin siyasətinə uyğun olaraq xidmətlərin dayandırılmasının qarşısını tam ala bilməsə də, onun fəal və klinet mərkəzli yanaşması ona potensial mənfi nəticələri azaltmağa imkan verdi. Markın ehtiyaclarını müdafiə etməklə, alternativ resursları araşdırmaq və keçid dövründə davamlı dəstək göstərməklə Cennifer etik təcrübəyə sadıqlığını nümayiş etdirdi və Markın rifahının prioritet olaraq qalmasını təmin etdi.

Keys Hekayələr: Sevgi Münasibətlərinin Etik Dilemması

Sosial İşçi: Rachel Thompson

Sosial işçi olan Rachel Thompson, konsultasiya seansları zamanı klinetlərindən biri olan Ceymsə qarşı romantik hisslər bəslədiyini aşkar etdikdə mürəkkəb etik dilemma ilə üzləşdi. James narahatlıq və özünə inamla bağlı şəxsi problemləri həll etmək üçün terapiya axtarırdı və Rachel ona dəstək və rəhbərlik edirdi.

Rachel başa düşdü ki, klient ilə romantik münasibət qurmaq peşəkar sərhədlərin və etik standartların açıq şəkildə pozulmasıdır. Sevgi münasibəti ilə məşğul olmaq potensial olaraq terapevtik prosesin bütövlüyünü poza, obyektivliyi poza və klientin zəifliyindən istifadə edə bilər. O, şəxsi duyğuları ilə Ceymsin ən yaxşı maraqlarına uyğun hərəkət etmək üçün peşəkar məsuliyyəti arasında parçalanmış hiss etdi.

Etik dilemmayı həll etmək üçün Reyçel bu məsələ ilə bağlı bələdçi olmaq üçün peşəkar etika kodeksinə müraciət etdi. O, həmçinin öz rəhbəri ilə məsləhətləşdi və öz motivasiyaları və hərəkətlərinin potensial nəticələrinə aydınlıq gətirmək üçün şəxsi düşüncələri ilə məşğul oldu.

Diqqətlə nəzərdən keçirdikdən sonra Rachel Ceymsin rifahına üstünlük vermənin və peşəkar sərhədləri qorumağın vacibliyini dərk etdi. O, Ceymslə romantik münasibət qurarsa, təhlükə altına düşəcək terapevtik münasibətdə inam və təhlükəsizlik mühitini təmin etmək onun vəzifəsi olduğunu başa düşdü.

Növbəti konsultasiya sessiyasında Rachel Ceymslə səmimi söhbətə başladı. O, hisslərinin mövcudluğunu etiraf etdi və klient ilə romantik münasibət qurmağın etik nəticələrini izah etdi. Rachel onların peşəkar münasibətlərinin sərhədlərini qorumağın və Ceymsin müalicə ehtiyaclarının əsas diqqət mərkəzində qalmasının vacibliyini vurğuladı.

Rachel Ceymsə ehtiyac duyduğu dəstəyi almağa davam etmək üçün təşkilat daxilində başqa bir terapevtə keçmək seçimini təklif etdi. O, onu əmin etdi ki, bu qərar onun rifahına olan öhdəliyinə təsir etməyəcək və o, rahat transferi təmin etmək üçün keçid prosesinə kömək edəcək.

Söhbət boyu Rachel empatik, mühakimə etmədi və dəstək oldu. O, Ceymsin narahatlıqlarını fəal şəkildə dinlədi və onun duyğularını təsdiqlədi. Rachel həmçinin Ceymsi əmin etdi ki, onun rifahına sadıqlığı onların peşəkar münasibətlərindən kənara çıxır və o, artıq onun terapevti olmasa belə, onun ən yaxşı maraqlarını müdafiə etməyə davam edəcək.

Söhbətdən sonra Rachel rəhbərindən bəldəçilik istədi və vəziyyəti həll etmək üçün müvafiq addımların atılmasını təmin etmək üçün həmkarları ilə məsləhətləşdi. O, dilemmanı Ceymsin faylında, o cümlədən onun başqa bir terapevtə keçməsi qərarını, həmçinin özünü əks etdirmə və məsləhətləşmə prosesini sənədləşdirdi.

Rachel öz sərhədləri haqqında ayıq qaldı və emosiyalarını emal etmək və peşəkarlığını qorumaq üçün müntəzəm nəzarətlə məşğul oldu. O, özünə qulluq etməyin vacibliyini dərk etdi və romantik hisslərin inkişafına kömək edə biləcək əsas amilləri daha da araşdırmaq və anlamaq üçün şəxsi terapiya axtardı.

Etik dilemmanı açıq şəkildə həll etməklə, Ceymsin rifahını prioritetləşdirməklə və peşəkar sərhədləri qorumaq üçün lazımı addımları atmaqla, Rachel etik təcrübəyə və müştərilərin rifahına sadıqlığını nümayiş etdirdi. Öz hərəkətləri ilə o, sosial iş peşəsində dürüstlük, etibar və hesabatlılığın vacibliyini gücləndirdi.

Keys Hekayə: Resurs Bölüşdürülməsi Etik Dilemması

Sosial İşçi: Emili Karter

Sosial işçi Emili Karter işlədiyi yerli icma mərkəzində məhdud resursların ayrılmasına görə məsuliyyət daşıyanda çətin etik dilemma ilə üzləşdi. Mərkəz maddi sıxıntılarla üzləşən şəxslərə və ailələrə məsləhət, peşə hazırlığı və təcili yardım kimi müxtəlif xidmətlər göstərmişdir.

Maliyyələşdirmənin kəsilməsi və xidmətlərə tələbatın artması səbəbindən icma mərkəzi icmanın artan ehtiyaclarını ödəmək üçün məhdud resurslara malik idi. Emilin qarşısında bu məhdud resursların effektiv və etik şəkildə necə bölüşdürülməsinə qərar vermək kimi çətin vəzifəsi var idi. O bilirdi ki, onun qərarları dəstək axtaran fərdlərin və ailələrin həyatına əhəmiyyətli təsir göstərəcək.

Emili onun qərar qəbul etmə prosesinə rəhbərlik etməli olan ədalətin və ümumi faydanın artırılmasının etik prinsiplərini qəbul etdi. Bununla belə, o, həmçinin başa düşürdü ki, onun qərarları qaçılmaz olaraq bəzi şəxslərin ehtiyac duyduqlarından və ya istədiklərindən daha az yardım alması ilə nəticələnəcək.

Etik dilemmaları həll etmək üçün Emili hər bir klientin xüsusi ehtiyaclarını, vəziyyətlərinin aktuallığını və mövcud resursları nəzərə alaraq onun vəziyyətinin hərtərəfli qiymətləndirilməsi ilə məşğul oldu. O, klientlərlə fərdi şəkildə görüşüb, onların ehtiyacları, məqsədləri və icma mərkəzinin resurslarının məhdudiyətləri barədə açıq və şəffaf müzakirələr aparıb.

Emili klientləri qərar qəbul etmə prosesinə mümkün qədər cəlb etməyə çalışdı, onlara narahatlıqlarını, üstünlüklərini və potensial alternativlərini ifadə etmək səlahiyyətini verdi. O, klientləri icma mərkəzinin məhdud çərçivəsindən kənarında yardım göstərə biləcək əlavə dəstək şəbəkələri, icma resursları və hökumət proqramlarını araşdırmağa təşviq etdi.

Emili həmçinin həmkarları ilə əməkdaşlıq edərək, onların resursların bölüşdürülməsi ilə bağlı fikirlərini və perspektivlərini öyrəndi. Onlar birlikdə mövcud resursları nəzərdən keçirdilər, hər bir klientin ehtiyaclarını təhlil etdilər və resursların ədalətli şəkildə bölüşdürülməsinə yönəlmiş qərarlar qəbul etdilər.

Etik dilemmaya şəfqət, şəffaflyq və ədalətə sadiqliklə yanaşaraq, Emili resursların bölüşdürülməsi ilə bağlı çətinlikləri bacardığı qədər həll etdi. O, mövcud resursların məhdudiyətlərini etiraf etməklə yanaşı, klientin dinlənilməsinə, ehtiyaclarının nəzərə alınmasını və alternativ variantların araşdırılmasını təmin etdi. Emilinin dəstəyin artırılmasını müdafiə etmək üçün göstərdiyi fədakarlıq cəmiyyətdə resurs çatışmazlığının əsas problemlərini həll etmək üçün uzunmüddətli səylərə də kömək etdi.

Keys Hekayə: Öz müqəddəratını təyin etmənin etik dilemması

Sosial işçi: Sara Kollinz

Sosial işçi Sara Kollinz Liza adlı klient ilə işləyərkən öz müqəddəratını təyinetmə prinsipi ilə bağlı düşündürücü etik dilemma ilə qarşılaşdı. Liza adlı orta yaşlı qadın, narkotik asılılığı və təlatümlü ailə dinamikası ilə mübarizəsini həll etmək üçün konsultasiya xidmətləri axtardı.

Konsultasiya sessiyaları zamanı Sara Lizanın qərar qəbul etmə qabiliyyətinin onun narkotik maddələrdən istifadəsi və çətin ailə şəraitinə görə təhlükədə olduğunu müşahidə etdi. Lisa tez-tez ziddiyyətli istəklərini ifadə etdi və sağalmaq üçün başlamaq istədiyi yoldan əmin olmadığı görünürdü. Sara muxtariyyəti və öz müqəddəratını təyin etməni təşviq etməyin vacibliyini dərk edirdi, lakin o, Lizanın onun rifahına həqiqətən fayda gətirəcək məlumatlı seçimlər etmək qabiliyyəti ilə bağlı narahatlıqları ilə də mübarizə aparırdı.

Sara Lizanın muxtariyyətinə hörmət etmək və onun qərarlarının xarici müdaxilə və ya onun maddə asılılığı tərəfindən idarə olunmamasını təmin etmək arasında dilemma qarşısında qaldı. O, öz müqəddəratını təyin etmə prinsipi ilə klinetləri zərərdən qorumaq və uzunmüddətli məqsəd və dəyərlərinə uyğun seçimlər etməkdə onlara kömək etmək ehtiyacı ilə balanslaşdırmağın etik dilemmasını başa düşürdü.

Etik dilemmaları həll etmək üçün Sara Liza ilə davamlı dialoq və əməkdaşlıqla məşğul oldu. O, Lizanın perspektivlərini, narahatlıqlarını və məqsədlərini fəal şəkildə dinlədi, səsinin eşidilməsini və təsdiqlənməsini təmin etdi. Sara Lizaya öz istəklərini və dəyərlərini araşdırması üçün təhlükəsiz yer təmin etməklə yanaşı, ona vəziyyətinin mürəkkəbliklərində yol göstərmək üçün rəhbərlik və dəstək təklif etdi.

Sara Lizanın qərar qəbul etmə qabiliyyətini və onun məlumatlı seçim etmək qabiliyyətinə narkotikdən istifadənin təsirini qiymətləndirmək üçün öz təcrübəsindən və biliyindən istifadə etdi. O, Lizaya qərarlarının potensial nəticələrini və müalicə və sağalma üçün mövcud variantları başa düşməyə kömək etmək üçün əlavə dəstək və təhsilin təmin edilməsinin zəruriliyini dərk etdi.

Sara, Lizanın vəziyyətini daha geniş şəkildə başa düşmək və onun dəstək sistemini gücləndirmək imkanlarını araşdırmaq üçün ailə üzvləri və yaxın dostları da daxil olmaqla, Lizanın dəstək şəbəkəsi ilə söhbətləri asanlaşdırdı. Bu müzakirələr vasitəsilə Sara Lizanın muxtariyyətinə hörmət edən mühiti inkişaf etdirməyi, eyni zamanda birgə qərar qəbul etməyi və potensial risk və faydaları nəzərə almağı təşviq etməyi qarşısına məqsəd qoymuşdu.

Məlumatlı razılığın və birgə qərar qəbul etməyin vacibliyini dərk edən Sara Lizanın müalicə variantları, o cümlədən potensial faydalar, risklər və alternativ yanaşmalar haqqında hərtərəfli məlumat əldə etməsini təmin etdi. Sara Lizanın anlayışını artırmaq və onun məqsəd və dəyərlərinə maksimum dərəcədə uyğun gələn məlumatlı seçimlər etmək imkanı vermək üçün sadə dildən, əyani vəsaitlərdən və əlavə resurslardan istifadə etdi.

Terapevtik proses boyu Sara mütəmadi olaraq Lizanın qərar qəbul etmə qabiliyyətini qiymətləndirir, lazım gəldikdə onun yanaşmasını və müdaxilələrini tənzimləyirdi. Sara həmkarları ilə müzakirələr apardı və öz hərəkətlərinin və qərarlarının etik nəticələrini əks etdirmək üçün nəzarət istədi.

ubuntu
i am because we are

**"Təsirimizə İnanın:
Sosial İşçilər Dünyanı
Dəyişdirmək üçün
Güclüdür!"**

**“ I am because
we are**